

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другого (магістерського) рівня вищої освіти

**на тему: Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності
підприємства в умовах невизначеності та ризику**

Виконав:

Товстуха Микола Олександрович
студент спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Керівник:

Шалигіна Ірина Валеріївна
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Рецензент:

Рекуненко Ігор Іванович
завідувач кафедри управління
імені Олега Балацького СумДУ,
д.е.н., професор

Суми – 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

фінансів, банківської справи та страхування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

М.М.Геєнко

« — » _____ вересня _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Товстухи Миколи Олександровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства в умовах невизначеності та ризику

2. База практичного дослідження:

ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району

керівник роботи **Шалигіна Ірина Валеріївна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від _____

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи) _____

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, статутні та установчі документи

фінансова звітність ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р., законодавчо – нормативні

акти, монографії, фахові наукові статті з питань забезпечення фінансової стійкості та

платоспроможності підприємства, а також доповіді на міжнародних науково-практичних

конференціях за темою дослідження

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

надати теоретичне обґрунтування понять, сутності та методів оцінки платоспроможності (ліквідності) та фінансової стійкості аграрного підприємства в умовах невизначеності;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику ТОВ «Діамант-Агро»;

провести аналіз його фінансового стану, платоспроможності та фінансової стійкості;

визначити і обґрунтувати напрямки запровадження стратегічного фінансового управління щодо забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Діамант-Агро»;

змодельовати планову його фінансову стійкість і ліквідність відповідно до стратегії;

сформулювати висновки

6. Дата видачі завдання

« ____ » _____ 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	вересень 2022 р.	виконано
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	жовтень - грудень 2022р.	виконано
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	травень-липень 2023 р.	виконано
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	виконано
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	виконано
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад – грудень 2023 р.	виконано
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	до 01 грудня 2023 р.	виконано
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	01-15 грудня 2023 р.	виконано
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру, деканат	до 15 грудня 2023 р.	виконано
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	до 18 грудня 2023 р.	виконано
11.	Захист кваліфікаційної роботи	21 грудня 2023 р.	

Здобувач освіти _____

Товстуха М.О.

Керівник роботи _____

Шалигіна І.В.

Перевірку на автентичність проведено

Баранік Н.М.

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

Лищенко М.О.

АНОТАЦІЯ

Товстуха М.О. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства в умовах невизначеності та ризику

Кваліфікаційна робота ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», СНАУ, Суми. 2023 р. Рукопис.

В роботі були досліджені теоретико-методичні основи забезпечення фінансової стійкості та ліквідності аграрного підприємства в умовах невизначеності та ризику. Тому практичне значення цього аспекту полягає у проведенні аналізу для подальшого забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності (ліквідності) підприємства, а потім вже за його результатами формується подальша стратегія його діяльності та розвитку. ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур та насіння олійних культур і є лідером серед аграріїв регіону: по показникам врожайності зернових та за обсягами вкладених інвестицій в розвиток підприємництва. Існуючі негативні фактори значно вплинули на загальні результати діяльності ТОВ «Діамант-Агро», яке отримало прибуток від звичайної діяльності до оподаткування і загальний чистий прибуток меншим на 97,5%, хоча і було рентабельним за весь період дослідження, однак всі показники рентабельності в динаміці мають негативну тенденцію до значного погіршення. Впродовж 2020-2022р.р. воно є ліквідним, а найбільш ліквідним було у 2020 році, тому що всі показники його ліквідності були на досить високому рівні та в рази перевищували нормативні показники. Вже у 2021 році товариство стало практично не ліквідним через значне зменшення наявних грошових коштів при значному зростанні його поточних зобов'язань. ТОВ «Діамант-Агро» є фінансово нестійким протягом всього періоду дослідження 2020-2022р.р, але відносна фінансова стабільність у нього все ж таки була у 2020 році. Було виявлено погіршення типу фінансової стійкості з задовільного до передкризового. Метою системи стратегічного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю ТОВ «Діамант-Агро» є ефективний його розвиток в найближчій перспективі, підтримка власної фінансової рівноваги для уникнення можливих ризиків через відновлення його фінансової стійкості та ліквідності і подальшої їх підтримки. Пропонуємо для ТОВ «Діамант-Агро» розробити та впровадити наступні стратегії управління фінансовою стійкістю та ліквідністю: 1 етап - розробка стратегії «виживання» на 2023-2024 р.р. щодо подолання низької стійкості; 2 етап – запровадження стратегії «стабілізації», тобто забезпечення стійкості на 2025 рік; 3 етап - запровадження «стратегії розвитку» на 2025-2026 р.р., яка вже буде направлена на подальший розвиток діяльності, зміцнення наявної фінансової стійкості та ліквідності товариства.

Ключові слова: ризик, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, стратегія забезпечення, стратегічне управління.

SUMMARY

Tovstukha M.O. Providing the financial stability and solvency of the enterprise in conditions of uncertainty and risk

Qualification work of the EPP "Finance, banking and insurance", specialty 072 "Finance, banking and insurance", SNAU, Sumy. 2023. Manuscript.

The qualification work considered the theoretical and methodological foundations of ensuring the financial stability and liquidity of an agrarian enterprise in conditions of uncertainty and risk were presented. Therefore, the practical significance of this aspect consists in conducting an analysis to further ensure the financial stability and solvency (liquidity) of the enterprise, and then based on its results, a further strategy of its activity and development is formed. TOV "Diamant-Agro" of the Sumy region is engaged in the cultivation of grain crops (except rice), leguminous crops and oilseeds and is a leader among agrarians in the region: in terms of grain yield indicators and the amount of investment in the development of entrepreneurship. The existing negative factors significantly affected the overall performance of TOV "Diamant-Agro", which received a profit from ordinary activities before taxation and a total net profit of 97,5% less, although it was profitable for the entire period of the study, but all indicators of profitability in dynamics have a negative tendency towards significant deterioration. During 2020-2022 it is liquid, and it was the most liquid in 2020, because all indicators of its liquidity were at a fairly high level and many times exceeded regulatory indicators. Already in 2021, the company became practically non-liquid due to a significant decrease in available cash and a significant increase in its current liabilities. TOV "Diamant-Agro" is financially unstable during the entire study period of 2020-2022, but it still had relative financial stability in 2020. A deterioration of the type of financial stability from satisfactory to pre-crisis was revealed. The goal of the strategic financial stability and liquidity management system of TOV "Diamant-Agro" is its effective development in the near future, maintaining its own financial balance to avoid possible risks through the restoration of its financial stability and liquidity and their further support. We propose for TOV "Diamant-Agro" to develop and implement the following financial stability and liquidity management strategies: 1st stage - development of a "survival" strategy for 2023-2024, regarding overcoming low resistance; 2nd stage – implementation of the "stabilization" strategy, i.e. ensuring sustainability for 2025; the 3rd stage is the implementation of the "development strategy" for 2025-2026, which will be directed to the further development of activities, strengthening the existing financial stability and liquidity of the company.

Key words: risk, liquidity, solvency, financial stability, security strategy, strategic management

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ.....	10
1.1 Поняття, сутність, принципи забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства	10
1.2 Методичні підходи проведення оцінки платоспроможності та фінансової стійкості підприємства в умовах ризику.....	16
РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ДІАМАНТ-АГРО» СУМСЬКОГО РАЙОНУ	22
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району.....	22
2.2 Діагностика фінансового стану ТОВ «Діамант-Агро».....	34
2.3 Діагностика платоспроможності та фінансової стійкості товариства...	40
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ДІАМАНТ-АГРО» СУМСЬКОГО РАЙОНУ.....	49
3.1 Напрямки запровадження стратегічного фінансового управління щодо забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Діамант-Агро».....	49
3.2 Моделювання планової фінансової стійкості і ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» з урахуванням запропонованої стратегії управління.....	58
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	72
Додаток А. Фінансова звітність ТОВ «Діамант-Агро» за 2020 рік	
Додаток Б. Фінансова звітність ТОВ «Діамант-Агро» за 2021 рік	
Додаток В. Фінансова звітність ТОВ «Діамант-Агро» за 2022 рік	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Особливості та сучасний стан національної економіки мають на меті збільшення ефективності діяльності суб'єктів господарської діяльності. В практичному значенні для проведення повного аналізу фінансової діяльності підприємства необхідним є проведення саме аналізу його платоспроможності (ліквідності) та фінансової стійкості. Від отриманих результатів можна сформулювати подальшу ефективну діяльність підприємства, яка не буде залежати від коливань ринкового середовища. Таким чином, стратегічна мета діяльності кожного підприємства пов'язана із забезпеченням фінансової стійкості та ліквідності.

Значної уваги в дослідженні фінансової стійкості містять роботи таких науковців як: дослідження фінансової стійкості підприємств в економіці України - Бесялова Т.Е.[2], Заїчко І.В.[7], Кобилецького В. Р.[9], Малик В. В.[15], Скочко Ж.В. [2] та інші; дослідження в області надання методичних основ аналізу фінансової стійкості - Кубецька О. М. [12], Лищенко М.О.[14], Остапенко Т. М. [12], Нагайчук В. В.[19], Ковальчук Н. Є.[19] та інші. Питаннями щодо дослідження платоспроможності (ліквідності) підприємств присвячені наукові роботи та розробки таких науковців як Водолажченко М. В.[5], Кравченко М.В.[23], Крилової О.В.[11], Мервенецької В.[17], Сніткіної І.А.[20], Халатур С.М.[23] та інших.

Провівши дослідження наукових літературних джерел було виявлено те, що не має єдиного обґрунтованого підходу, який дозволив би вивчити термінологію понять платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості під впливом як внутрішніх так і зовнішніх факторів. Особливо актуальним це є в умовах невизначеності та ризику сьогодення.

Метою дослідження є теоретико-методичні обґрунтування поняття, сутності, методів оцінки та забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району в умовах невизначеності та ризику.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі **завдання**:

- розглянути теоретичне обґрунтування понять та сутності таких елементів як платоспроможність (ліквідність) та фінансова стійкість аграрного підприємства;
- визначити методичні підходи проведення оцінки платоспроможності (ліквідності) та фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності та ризику;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району;
- провести діагностику стану фінансових ресурсів та джерел їх формування в товаристві;
- провести діагностику стану платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Діамант-Агро»;
- запропонувати напрямки запровадження стратегічного фінансового управління щодо забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Діамант-Агро»;
- змодельовати планову фінансову стійкість і платоспроможність (ліквідність) ТОВ «Діамант-Агро» з урахуванням запропонованої стратегії управління.

Об'єктом дослідження є платоспроможність (ліквідність) та фінансова стійкість ТОВ «Діамант-Агро».

Предметом дослідження є процес забезпечення платоспроможності (ліквідності) та фінансової стійкості в ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району.

Елементами наукової новизни одержаних результатів роботи є розробка і обґрунтування пропозицій щодо удосконалення стратегічного фінансового управління по забезпеченню платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району.

Практичне значення одержаних результатів визначається обґрунтованими пропозиціями та розрахунками щодо забезпечення

фінансової стійкості та платоспроможності (ліквідності) ТОВ «Діамант-Агро» з урахуванням запропонованої стратегії управління.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи** дослідження: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи логістичного аналізу. У роботі використано балансовий, структурний, порівняльний та коефіцієнтний аналіз.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.). Суми. 2023. с.432; Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1374-1377.

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 31 найменування. Основний текст викладений на 72 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 17 таблиць, 15 рисунків, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

1.1 Поняття, сутність, принципи забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства

В будь-якій ситуації в країні: чи то стабільність, чи то період певних кризових явищ (умови невизначеності та ризику) усі підприємницькі структури самостійно планують та проводять власну виробничо-господарську діяльність. При чому одним із основних їх завдань постає у забезпеченні фінансової ліквідності та стійкості діяльності.

Сам процес виживання аграрного підприємства в сучасних умовах ризику напряму залежить від його стабільності, стійкого фінансового стану та ліквідності активів. Практичне значення цього аспекту полягає у проведенні аналізу фінансової стійкості підприємства, а потім вже за його результатами формується подальша ефективна його діяльність підприємства. Вона за своєю метою має бути більш менш незалежною (не піддаватися значному впливу) від всіх коливань як ринкового, внутрішнього (політичного, воєнного тощо) так і навколишнього (природного) середовища. Тому головним стратегічним завдання кожного суб'єкта аграрного бізнесу має бути саме ефективне забезпечення його фінансової стійкості та ліквідності [21].

Дослідження в напрямку вивчення аспектів фінансової стійкості підприємства проводять багато зарубіжних та вітчизняних науковців. Публікується в науковій літературі багато наукових статей, доповідей, тез саме з приводу всебічного вивчення цього питання. Хоча все ж таки ще й досі залишаються дискусійними питання по сутності і термінології дефініцій фінансової стійкості та ліквідності.

Отже, багато уваги з цього питання приділено роботам сучасних авторів. Так, А.М. Поддєрьогіним висвітлено багато різних досліджень щодо фінансової стійкості підприємств та її впливом на економіку України. Біликом М.Д. та Павловською О.В. проведені дослідження та надані методичні основи самого аналізу фінансової стійкості. Донченко Т.В. досліджені та визначені аспекти теоретичних основ формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. Ізмайловою К.В. досліджено систему методичних і прикладних даних, які використовують при проведенні фінансового аналізу фінансової стійкості підприємства. За її твердженням є те, що головною характеристикою фінансової стійкості підприємства виступає саме ступінь його незалежності. Він в свою чергу має бути оціненим критеріями: по-перше, критерієм рівня покриття оборотних коштів (запасів) джерелами фінансування (стабільними впродовж всього періоду дослідження); по-друге, критерієм платоспроможності який показує потенційність спроможності для покриття поточних боргів наявними у підприємства активами, які є мобільними; по-третє, критерієм частки власних (стабільних) джерел, яка є в наявності у їх загальних джерелах фінансування [6].

Група науковців Забродський В. А., Кизим Н. А., Зінченко В. А. та Копчак Ю. С. досліджували поняття фінансової стійкості в контексті такого критерію як фінансова рівновага підприємства, при чому саме визначення «рівноваги» підприємства відносять до процесу кругообігу наявного капіталу у нього [8].

Тому загальні дослідження наукового обґрунтування в сучасній фінансовій літературі термінології щодо «фінансової стійкості» свідчать про те, що немає єдності в трактуванні даного терміну, і думки досить відрізняються як в українських так і зарубіжних джерелах.

Процес формування фінансової стійкості підприємства представлена на рисунку 1.1.

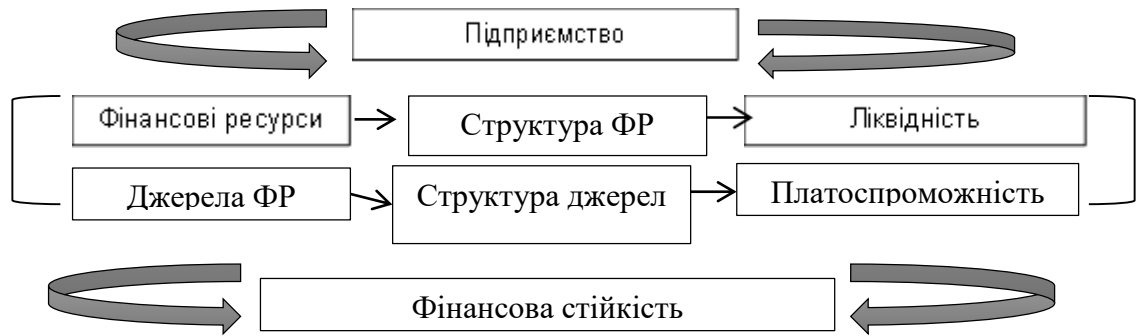

Рисунок 1.1 – Процес формування фінансової стійкості підприємства
Джерело: [26]

Отже, фінансова стійкість складається із поєднання категорій фінансової рівноваги та цінність капіталу підприємства у її зростанні. Забезпечується вона через проведення раціонального використання як власних активів так і трудових ресурсів. На підприємствах існують різні проблеми в її управлінні: визначення максимальної чіткості, організованості та раціональності функцій управління у їх взаємодії. Фінансову стійкість вважають важливою сукупністю її елементів де основними є ліквідність та платоспроможність. При проявах невідповідності у цій взаємодії у майбутньому виникнуть питання щодо необхідності певних зусиль для відновлення стратегічної фінансової рівноваги.

Можна виділити наступні стани фінансової стійкості, а саме:

1. Фінансова стійкість у контексті кругообігу капіталу на підприємстві. Вона надає можливості фінансовим потокам в кругообігу капіталу повертатися у той стан, при якому будуть забезпечені їх необхідні пропорції в обігу (при наявності навіть певних дестабілізуючих чинників).

2. Фінансово нестійким підприємство буде тоді, коли ті ж самі фінансові потоки нездатними повертатися в той стан, який забезпечить правильні пропорції в їх обігу (під впливом дестабілізаційних чинників окремо або в цілому по всьому існуючому циклу кругообігу капіталу) [7].

Для підтримки фінансової стійкості кругообігу капіталу на підприємстві

необхідним є дотримування принципів, які представлені на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Принципи підтримки фінансової стійкості підприємств

Джерело: [15]

✓ перший принцип (незалежності) забезпечується ефектом фінансового важеля, він має на меті забезпечувати незалежність підприємства від зовнішніх кредиторів та мати можливість завчасно попереджати про настання банкрутства;

✓ другий принцип прибутковості (через рівень рентабельності) передбачає забезпечення збільшення розміру власного капіталу підприємства до того розміру, який є необхідний для сталого функціонування. Такими умовами є: постійне оновлення основних засобів; проведення фінансових вкладень на довгострокову перспективу; поповнення власних оборотних коштів для підтримки поточної ліквідності, яка забезпечить фінансову незалежність; матеріальне заохочення та стимулювання працівників підприємства.

✓ третій принцип (ліквідності) забезпечує ліквідність в межах оптимального рівня, який необхідний для підтримки розрахованого співвідношення між залученими та власними оборотними коштами;

✓ четвертий принцип (оборотності) забезпечує швидкість обороту робочого капіталу у всіх його фазах. В іншому випадку підприємство починає

втрачати ліквідність та незалежність, а це в свою чергу впливає на те, що починає послаблюватися його фінансова стійкість [15].

Загальним аналізом фінансового стану підприємства визначається оцінка його поточного рівня ліквідності. У випадку його не проведення у менеджменту та фінансового відділу підприємства немає можливості отримати досить обґрунтовані висновки про фактичний стан та перспективні напрямки перспективного розвитку. Через показники ліквідності підприємства проводиться діагностика його фактичного фінансового стану та платоспроможності. Саме така діагностика дозволяє виявляти наявні проблеми та уникати їх у подальшому. В свою чергу це також забезпечитиме стабільність господарської діяльності підприємства та дозволить йому залишатися інвестиційно привабливим для нинішніх та майбутніх фінансових інвесторів [25].

Підходи по трактуванню науковцями терміну «ліквідність» наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Трактування терміну «платоспроможність» та «ліквідність» у сучасних наукових літературних джерелах

Автори	Трактування
Дорошенко А.П.	є показником, що свідчить про спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями наявними грошовими коштами та за рахунок грошових коштів, що отримані від реалізації окремих елементів майна підприємства;
Ткаченко І.П.	є здатністю підприємства у перетворенні своїх активів у гроші для того щоб покрити необхідні платежі;
Базилінська О.Я.	є показником, який свідчить про можливе надходження грошових коштів не тільки через реалізацію активів, а і через необхідність у позиції додаткових зовнішніх джерел;
Школьник І.О.	є ступенем, що свідчить про покриття власних боргових зобов'язань підприємства терміну погашення за платіжними зобов'язаннями;
Беднар М.М.	є здатністю підприємства досить швидко продати свої активи й оплатити зобов'язання.

Джерело: узагальнено автором за науковими джерелами [17,21,27]

Дослідивши наукові літературні джерела українських та зарубіжних

науковців висновком є те ж саме, як і з терміном «фінансова стійкість» - відсутність єдиного підходу до трактування «ліквідність» та «платоспроможність». Отже, загальні висновки по таблиці 1.1 є такі, що більшість авторів-науковців вважають наступне: ліквідність - спроможність окремих видів майнових цінностей підприємства достатньо швидко перетворюватися в грошові кошти без втрати своєї поточної вартості в умовах сучасного ринку.

Ліквідність активів, балансу і підприємства мають прямий взаємозв'язок з платоспроможністю підприємства, що можна відобразити схематично на рисунку 1.3.

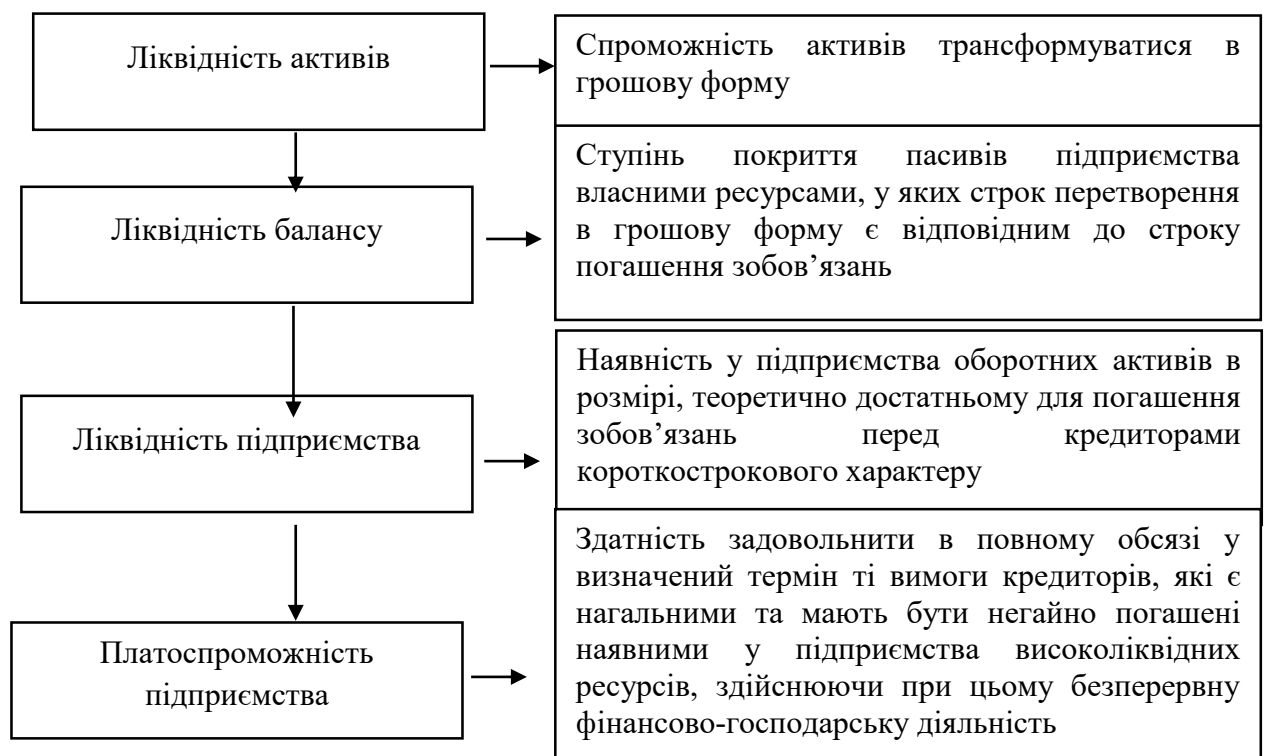

Рисунок 1.3 - Взаємозв'язок і сутність понять ліквідність і платоспроможність

Джерело: [20,29]

З фінансової точки зору економічні категорії ліквідність та платоспроможність не є тотожними, але все ж таки більшість із науковців погоджуються із таким аспектом, що вони є взаємопов'язаними між собою. В

загальному виді платоспроможність є здатністю до своєчасного та повного виконання своїх платіжних зобов'язань (виробничих, торгівельних, кредитних тощо) в їх грошовому виразі.

В фінансово-економічній літературі виділяють наступні види ліквідності, яка виникає у суб'єктів господарювання:

- поточна ліквідність (яку визначають як відповідність між фактичним розміром дебіторської заборгованості, грошовими коштами та кредиторською заборгованістю (товарного і нетоварного характеру) суб'єкту господарювання будь-якої форми власності;
- термінова ліквідність (розраховується як здатність суб'єкту господарювання сплачувати всі свої зобов'язання при ліквідації);
- недостатня ліквідність (виникає тоді, коли суб'єкт господарювання не може повністю розрахуватися за своїми наявними зобов'язаннями навіть тоді, коли йому надали знижки, різні акційні пропозиції та інше);
- високий рівень недостатності ліквідності (виникає тоді, коли суб'єкт господарювання є неспроможним погашати свої поточні зобов'язання взагалі, а в майбутньому це може спричинити його повну неплатоспроможність чи навіть банкрутство [28].

1.2 Методичні підходи проведення оцінки платоспроможності та фінансової стійкості підприємства в умовах ризику

Досліджено, що є певний вплив чинників внутрішнього і зовнішнього середовища на стан фінансової стійкості всіх суб'єктів господарювання. Вони залежать по-перше, від якості продукції, попиту на неї на споживчому ринку, конкурентоспроможності самого господарюючого суб'єкту на ринку, наскільки матеріально – технічно є оснащеним саме виробництво продукції, які застосовуються сучасні технології. По-друге, вони визначаються сформованими взаємозв'язками із контрагентами, наскільки ефективними є

господарські та фінансові операції, який є рівень ризику під час виконання виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання [2].

Літературні наукові джерела зазначають про існування досить різних підходів до класифікації чинників впливу на фінансову стійкість суб'єктів господарювання. Зовнішні чинники впливу на фінансову стійкість зображені на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 – Класифікація зовнішніх факторів впливу на фінансову стійкість суб'єктів господарювання

Джерело: [16]

На думку науковців економічні та фінансові фактори найбільш впливають на фінансову стійкість суб'єкту господарювання. Саме через них виникають такі негативні аспекти в діяльності: різні кризові явища з подальшим настанням стадії банкрутства або навіть й ліквідація самого господарюючого суб'єкта.

Саме тоді, коли в країні чи її економіці існує певна криза (фінансово-політична чи війна) підвищується вплив саме зовнішніх чинників на фінансову стійкість підприємств. Отже, при зменшенні рівня платоспроможного попиту у населення загострюється конкуренція на ринку із контрагентами і не тільки. Все це зможе спричинити вже певні кон'юнктурні зміни і на товарних і на фінансових ринках. В свою чергу це змінить й ціни на продукцію самого суб'єкту господарювання та у його контрагентів. Все це вплине на зменшення ліквідності, платоспроможності та стійкості всіх суб'єктів ринкових відносин.

Розглянемо класифікацію внутрішніх факторів впливу на фінансову стійкість суб'єкту господарювання, які зображені на рисунку 1.5.

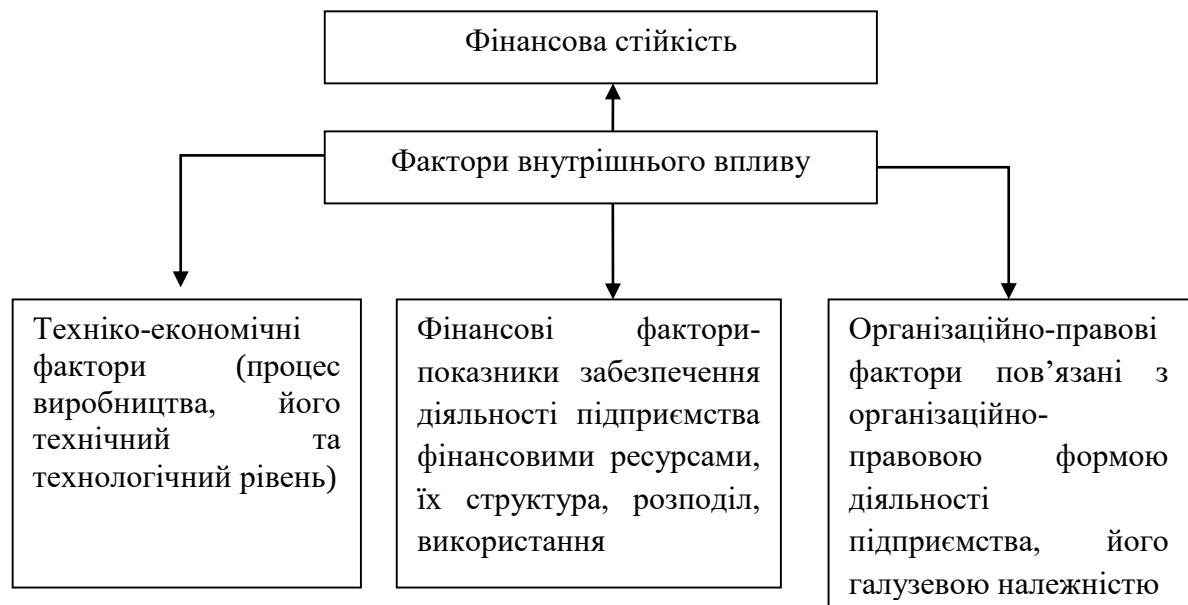

Рисунок 1.5 – Класифікація внутрішніх факторів впливу на фінансову стійкість суб'єкту господарювання

Джерело: [7]

Найважливішими із внутрішніх факторів впливу на фінансову стійкість суб'єкту господарювання вважаються оптимізація складу та структури активів та джерел їх формування. Саме зменшуючи розміри виробничих запасів при збільшенні розмірів ліквідних активів можна отримати більший розмір прибутку. В подальшому із прибутку можна буде провести оплату своїх

зобов'язань фінансово – кредитним установам, інвесторам та акціонерам. Також він зможе бути джерелом при фінансуванні витрат щодо розширення діяльності підприємства (провести заміну, реконструкцію або модернізацію основних виробничих ліній та засобів) [7].

Для того щоб досягти певний рівень фінансової стійкості суб'єкту господарювання та підтримувати його необхідно не тільки отримувати відповідний розмір прибутку, а ще й підтримувати оптимальний рівень витрат щодо вкладеного капіталу, тобто мати достатню рентабельність сласної діяльності [30]

За допомогою таблиці 1.2 визначимо фактори, які мають вплив на платоспроможність (ліквідність) суб'єкту господарювання.

Таблиця 1.2 – Фактори впливу на платоспроможність (ліквідність) суб'єкту господарювання

Фактори, що впливають на збільшення платоспроможності (ліквідності)	Фактори, що впливають на зменшення платоспроможності (ліквідності)
Довгостроковий кредит	Сплата довгострокових кредитів
Процес інвестування капіталу	Різні грошові сплати
Зростання доходів (прибутку)	Отриманий підприємством збиток
Розмір амортизаційних відрахувань	Розміри податків на дохід від проведеної оцінки активів
Зменшення сум дебіторської заборгованості	Реінвестування прибутку у власні основні засоби
Сплата позик, що були отримані	Суми за погашеними короткостроковими кредитами
Реалізація (продаж) власних необоротних активів	Використання ресурсів з власних резервів

Джерело: складено та узагальнено автором [29]

У суб'єкта господарювання виникає низький рівень ліквідності при нездатності проводити оплати по своїм поточним зобов'язанням. В подальшому це потягне за собою обов'язкову реалізацію своїх довгострокових фінансових вкладень або ж навіть й активів. В найгіршому варіанті це призведе до зменшення доходності від діяльності суб'єкту господарювання або навіть до банкрутства [29]. В сучасних фінансових літературних джерелах так і на практиці використовують різні методики та

підходи до діагностики загального фінансового стану підприємства, а також аналізу його ліквідності та стійкості.

Існування різних систем показників за допомогою яких проводять аналіз фінансового стану підприємства визначає й різні підходи до його проведення. Методи аналізу фінансової стійкості підприємства надані на рисунку 1.6.

Рисунок 1.6 – Методи аналізу фінансової стійкості підприємства

Джерело: [9,19]

Результати аналізу фінансової стійкості підприємства, через розрахунок відповідних показників, є індикатором попередження його власників і керівництва про існування певних загроз його фінансовому стану. Саме ці загрози можна усунути ще на досить ранньому етапі. Також за допомогою проведеного аналізу можна отримати результати про наступне:

- ✓ якою є інтенсивність використання позикових та залучених коштів;
- ✓ чи є у підприємства залежність від короткострокових зобов'язань;
- ✓ який є рівень стійкості та яким він буде на довгострокову перспективу без використання позикових коштів.

Отже, узагальнюючи результати нашого дослідження приходимо до висновку, що немає єдиних підходів в проведенні аналізу фінансової стійкості підприємства та нормативів щодо подальшої оцінки отриманих результатів. Власники підприємства чи фінансові менеджери можуть самостійно визначати

критерії які вони вважають необхідними щоб виконати чи досягти поточні та стратегічні цілі щодо проведення аналізу фінансової стійкості. І кожний суб'єкт господарювання може використати ту методику аналізу фінансової стійкості, яка є найбільш ефективною в певний період проведення. Також вона має сприяти пошуку необхідних напрямків та резервів щодо її покращання [30].

Методика підходів щодо аналізу ліквідності суб'єкту господарювання наведена на рис.1.7.

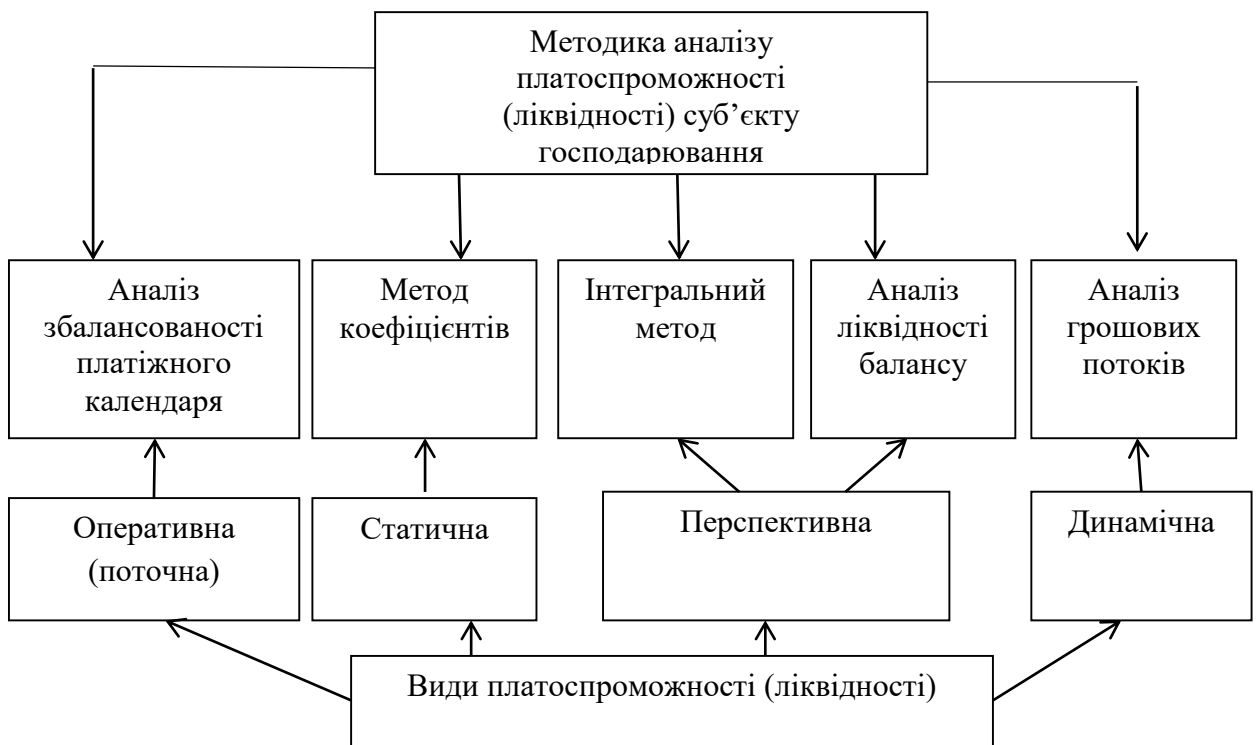

Рисунок 1.7 – Методика підходів щодо аналізу платоспроможності (ліквідності) суб'єкту господарювання

Джерело: [22,20]

Отже, за результатами такого аналізу можна розробити перспективні заходи, які будуть спрямовані на покращення фінансово-економічних показників суб'єкта господарювання. Всі існуючі методи мають свої особливості, що залежать як від інформаційної бази так і періодів проведення такого аналізу, та можуть бути індивідуальними для кожного суб'єкту, який його проводить.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ДІАМАНТ-АГРО» СУМСЬКОГО РАЙОНУ

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району

Сільськогосподарське підприємство ТОВ «Діамант-Агро» зареєстроване в липні 2014 року для того щоб вирощувати зернові культури (крім рису), бобові культури та насіння олійних культур. Однак воно може займатися і іншими суміжними видами діяльності. Керівником даного товариства є Слюсар С.В. Бізнес в товаристві побудований таким чином, що він забезпечує не тільки ефективні фінансові результати, а створює достатні умови для праці та відпочинку його співробітників. Також за рахунок власних ресурсів товариство намагається постійно покращувати життя в тих селах, де працює.

Принципи відповідальності ТОВ «Діамант -Агро» забезпечуються у:

- прийнятті участі в розвитку інфраструктури тих сіл, в яких воно проводить обробку земельних ресурсів;
- наданні необхідної підтримки навчальним закладам та дитячим садочкам;
- підтриманні релігійної діяльності громад;
- розвитку культури та громадських ініціатив в громадах;
- адресній допомозі орендодавцям та співробітникам товариства.

Види діяльності ТОВ «Діамант-Агро»:

01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;

01.13 вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів;

01.41 розведення великої рогатої худоби молочних порід;

01.42 розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів;

01.50 змішане сільське господарство;

01.61 допоміжна діяльність у рослинництві;

01.64 оброблення насіння для відтворення;

46.21 оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин.

Мета діяльності ТОВ «Діамант-Агро» полягає у:

- його соціальному та виробничому розвитку;
- залученні зовнішніх та внутрішніх інвестицій у виробництво;
- задоволенні потреб споживачів у продуктах харчування;
- європейському рівні послуг, які надаються;
- індивідуальному підході до кожного клієнта, в надійності та гарантії;
- одержанні фінансових результатів, тобто прибутку.

Предмет діяльності товариства - виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції, зокрема, зернових культур, сої та соняшнику [31].

Основним та найбільш пріоритетним із напрямків діяльності ТОВ «Діамант-Агро» є галузь рослинництва. Тут товариством дотримуються сучасні технології обробки земель, вирощування та збір врожаю, що в свою чергу гарантує отримання високих показників урожайності культур. Товариству належить власний технічний парк, до складу якого входить сільськогосподарська техніка всесвітньовідомих компаній: New Holland, Versatile, Vaderstad тощо. Також важливе місце в товаристві займає галузь тваринництва. Його поголів'я становило на початок 2020 року близько 300 голів ВРХ та понад 300 голів овець. М'ясо є якісною сировиною для переробки та споживання, що також дозволяє переробляти його самостійно в товаристві.

В ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження 2020-2022 р.р. налічувалося в середньому 150 працівників. Керівними в товаристві є посади: директора підприємства, головного бухгалтера, головного інженера, головного агронома та головного електрика. До складу відділу бухгалтерії входить: головний бухгалтер, його заступник та два бухгалтера (облік праці та заробітної плати). Також в товаристві є економічний відділ, в якому ведеться облік та планування його загальногосподарської діяльності. Всі основні положення діяльності ТОВ «Діамант-Агро» визначені в його головному документі - Статуті.

ТОВ «Діамант-Агро» веде свою господарську діяльність у 6 районах Сумської області. Він вважається лідером серед аграріїв даного регіону: по показникам врожайності зернових та за обсягами вкладених інвестицій в розвиток підприємництва. Протягом періоду дослідження 2020-2022 р.р. земельний банк товариства становив 3900,0 га [31].

За статистичними даними в Україні в 2022 році через війну без роботи залишилися близько 40% населення країни. Але населення та бізнес почали пристосовуватися до життя в таких страшних умовах воєнного часу. Трудові ресурси для економіки та бізнесу значно обмежилися саме з початком війни: загибель та інвалідизація працівників, тимчасова втрата значної частини робочих рук через евакуацію працівників в безпечні регіони чи взагалі закордон тощо. Особливо це було відчутно в аграрній галузі тих регіонів, які потрапили під повну чи часткову окупацію, де значна частина земель була і є замінованою тощо. Дані ООН свідчать про те, що з 2022 року з України виїхало майже 7 мільйонів осіб, а близько 4 мільйонів є зареєстрованими для тимчасового проживання в країнах Європейського Союзу та інших країн світу. Хоча частина громадян вже повернулася в Україну, однак тимчасові втрати трудового ресурсу ще можна оцінити приблизно у 5 млн. осіб. Тому владі вже зараз потрібно формувати нову та більш ефективну стратегію щодо повернення українців назад в Україну.

Тому розглянемо дослідження динаміки та ефективності використання трудових ресурсів ТОВ «Діамант-Агро» за результатами, що надані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка та ефективність використання трудових ресурсів ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022 р.р.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхиленн я 2022 р. до 2020 р. (+/-)
Середньооблікова чисельність штатних та позаштатних працівників, осіб	110	151	153	43
Чистий дохід, тис. грн.	328 083,0	272 726,0	335 793,0	7 710,0
Отримано чистого доходу на одного середньооблікового працівника, тис. грн.	2 982,6	1 806,1	2 194,7	-787,9

Джерело: дані ф.2 «Звіт про сукупний дохід» ТОВ «Діамант-Агро»

В таблиці 2.1 представлені та розраховані показники динаміки та використання трудового потенціалу товариства за 2020-2022р.р.. Виявлено те, що в 2022 році збільшилася чисельність працівників товариства відносно 2020 року на 43 особи, а відносно 2021 року на 2 особи. Це є позитивним фактором і говорить про те, що саме з початком війни і до кінці поточного року товариство не втратило свій трудовий потенціал, а навпаки трохи наростив за рахунок представлення робочих місць бажаючим працювати в сфері обробки власної продукції.

За рахунок значного зростання кількості працюючих на 39% та суми чистого доходу лише на 2,4% негативним є зменшення на 26,4% отриманого чистого доходу на 1 працівника. Тобто в 2020 році цей показник був 2982,6 тис.грн, а відносно у 2022 році є зменшення на 787,9 тис.грн і становить 2194,7 тис.грн.

Чистий дохід товариства в 2020 році був на рівні 328083,0 тис.грн, а в 2022 році є менше на 7710,0 тис.грн і становить 335793,0 тис.грн. Якщо ж порівнювати звітний 2022 рік з попереднім 2021 роком, то є позитивна

динаміка в рості усіх показників таблиці. Тобто зростає кількість працівників на 2 особи, чистий дохід на 23%, а ефективність трудових ресурсів зросла на 22%.

У виробничих процесах кожного підприємства велика роль належить основним засобам. Саме вони формують необхідну матеріальну базу підприємства та забезпечують ті умови, які необхідні для виконання основної діяльності. Особливо зараз є проблема щодо управління основними засобами, тому що вони були сформовані на первинному етапі діяльності підприємства. Далі в продовж всієї господарської діяльності їх постійно використовують: від одного року до декілька років. В результаті жоден суб'єкт господарювання не може вести свою діяльність без них, але вони можуть бути чи власними чи знаходитися в оренді [1,18]. Тому розглянемо стан та ефективність використання зокрема й основних засобів ТОВ «Діамант-Агро» за показниками, які визначені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Динаміка та ефективність використання основних засобів ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022 р.р.

Показники	Роки			Відхилення 2022/2020 (+/-)
	2020	2021	2022	
Валюта активу балансу, (тис. грн.)	285 368,0	258 783,0	246 830,0	-38 538,0
Середня величина основних засобів, (тис. грн.)	44 294,0	58 498,5	66 887,5	22 593,5
Середньооблікова чисельність штатних та позаштатних працівників, осіб	110	151	153	43
Чистий дохід, тис. грн.	328 083,0	272 726,0	335 793,0	7 710,0
Фондоозброєність, (тис.грн.)	402,7	387,4	437,2	34,5
Фондовіддача основних засобів	7,4	4,7	5,0	-2,4
Частка основних засобів в активах	0,16	0,23	0,27	0,11
Знос основних засобів, %	59,2	50,9	64,2	5,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

Висновками за результатами дослідження показників таблиці 2.2 та їх аналізу є те, що в ТОВ «Діамант-Агро»:

– розмір валюти балансу товариства зменшується в 2022 році відносно 2020 року на 13,5% (38538,0 тис.грн). Тому на початок періоду дослідження валюта активу балансу становила 285368,0 тис.грн, а вже на кінець періоду 246830,0 тис.грн. Відносно 2021 року зменшення валюти активу балансу було на 4,6% , тобто на 38538,0 тис.грн;

– середня величина основних засобів збільшилася на 51%, тобто на 22593,5 тис.грн, що є позитивним і свідчить про нарощування (придбання) та оновлення основних засобів товариства з 44294,0 тис.грн до 66887,5 тис.грн;

– фондоозброєність за період дослідження в товаристві зростає на 34,5 тис.грн, що є позитивним. Це свідчить про те, що в 2022 році у товариства покращується наявність основних засобів на кожного працюючого працівника. Показник зростає тому що при збільшенні кількості працюючих зростає й вартість основних засобів значно більшими темпами ніж перший показник;

– негативним є зменшення такого показника як фондівіддача на 2,4, тобто з 7,4 до 5,0. Відбувається це при незначному збільшенні суми чистого доходу але при значно більшому зростанні розміру самих основних засобів товариства. Таким чином, обсяг продажу продукції на одиницю основних засобів товариства в 2022 році зменшується і свідчить про неефективне використання самих основних засобів протягом всього періоду дослідження;

– також негативним є зростання зносу основних засобів товариства на 5%, тобто з 59,2% до 64,2% і також показує неефективне використання основних засобів ТОВ «Діамант-Агро». З 2020 року до 2022 року техніка оновлювалася, що є позитивним, але негативним при цьому є досить високий рівень її зносу. Тобто наявним є значне використання техніки не у відповідності до норм її експлуатації, що збільшує її знос і не призводить до збільшення чистого доходу в товаристві;

– частка основних засобів в активах товариства зростає на 11%. Так, в 2020 році основні засоби в активі товариства займали 16%, а вже у 2022 році

– 27%. Збільшення цього показника також свідчить про оновлення основних засобів протягом 2020-2022р.р.

Отже, в цілому по ТОВ «Діамант-Агро» є позитивне збільшення та оновлення його основних засобів, при загальному результаті неефективного їх використання - зменшення чистого доходу товариства.

Прибуток є важливим із всіх наявних джерел фінансування суб'єктів господарювання. Прибуток забезпечує їм ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість. Тому метою кожного із виробничих суб'єктів є саме збільшення сум отриманого прибутку для подальшого свого розвитку при зменшенні витрат і ризиків. Саме тому доцільним є проведення дослідження та аналізу динаміки прибутку, що є основою при прийнятті конкретних управлінських рішень на підприємствах [4].

Динаміка формування фінансового результату ТОВ «Діамант-Агро» надана в таблиці 2.3.

Аналіз даних з таблиці 2.3 почнемо з показника чистого фінансового результату. Так, чистим фінансовим результатом в ТОВ «Діамант-Агро» є прибуток на протязі всього періоду дослідження 2020-2022р.р. Однак виявлено досить негативне його зменшення в 2022 році майже на 97,5%. Тобто в 2020 році чистий прибуток становив 84071,0 тис.грн, а вже у 2022 році – тільки 2104,0 тис.грн. Відносно 2021 року зменшення прибутку становило на 85%, тобто з 13983,0 тис.грн до 2104,0 тис.грн.

Розглянемо детально, які ж зміни в показниках формування доходів призвели до практичного зникнення чистого прибутку товариства, а саме це:

- зміни чистого доходу товариства вже були проаналізовані за даними попередньої таблиці 2.2, і результатом є його незначне зростання на 2,4% (7710,0 тис.грн);
- негативно ж збільшився розмір собівартості продукції в 2022 році відносно 2020 року на 43,4% (тобто на 79 858,0 тис.грн), тобто цей показник зростав у динаміці постійно;

при незначному збільшенні чистого доходу та значному збільшенні собівартості товариством отримано зменшення на 50% валового прибутку

Таблиця 2.3 – Динаміка формування фінансового результату ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р.

Показники	Роки			Відхил. 2022р від 2020р., тис.грн	Відх. 2022р від 2020р. , %
	2020	2021	2022		
	тис.грн.	тис.грн.	тис.грн.		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	328 083,0	272 726,0	335 793,0	7 710,0	102,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	184 043,0	191 275,0	263 901,0	79 858,0	143,4
Валовий прибуток	144 040,0	81 451,0	71 892,0	-72 148,0	50,0
Інші операційні доходи	3 829,0	6 600,0	6 795,0	2 966,0	177,5
Адміністративні витрати	17 237,0	33 218,0	31 146,0	13 909,0	180,7
Витрати на збут	26 091,0	27 918,0	33 403,0	7 312,0	128,0
Інші операційні витрати	18 262,0	4 516,0	1 935,0	-16 327,0	10,6
Фінансові результати від операційної діяльності	86 279,0	22 399,0	12 203,0	-74 076,0	14,1
Інші фінансові доходи	451,0	141,0	993,0	542,0	220,2
Інші доходи	2 422,0	10,0	-	-2 422,0	-100,0
Фінансові витрати	2 663,0	8 567,0	11 092,0	8 429,0	416,5
Інші витрати	2 418,0	-	-	-2 418,0	-100,0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	84 071,0	13 983,0	2 104,0	-81 967,0	2,5
Чистий фінансовий результат - прибуток	84 071,0	13 983,0	2 104,0	-81 967,0	2,5

Джерело: дані ф.2 «Звіт про фінансові результати» ТОВ «Діамант-Агро»

(72 148,0 тис.грн). В 2022 році валовий прибуток становить 71 892,0 тис.грн відносно 144 040,0 тис.грн в 2020 році;

– інші операційні доходи в товаристві позитивно збільшилися майже на 78%, тобто на 2 966,0 тис.грн з 3 829,0 тис.грн у 2020р. до 6 795,0 тис.грн. у 2022р.;

- негативним є зростання таких витрат як адміністративні витрати на 80,7% (збільшення чисельності працівників) та витрати на збут на 28% (через війну були втрачені деякі більш дешевші канали збуту продукції);

- позитивними змінами у витратах в 2022 році було значне зменшення розміру інших операційних витрат на 89,4%, тобто на 16 327,0 тис.грн.

Отже перераховані негативні фактори призвели до того, що прибуток від операційної діяльності ТОВ «Діамант-Агро» в 2022 році негативно зменшився на 85,9%, тобто на 74 076,0 тис.грн і становить лише 12 203,0 тис.грн. (відносно 86 279,0 тис.грн у 2020 році). Також є його негативне зменшення в динаміці за весь період дослідження.

Відмітимо про зміни в доходах від фінансово-інвестиційної діяльності, а саме:

- в 2022 році інші фінансові доходи мали позитивне збільшення у 2,2 рази відносно 2020 року, тобто на 542,0 тис.грн;
- інші доходи мали негативне зменшення, тобто вони зменшилися в динаміці до 10,0 тис.грн у 2021 році і вже у 2022 році їх не було взагалі.

Відмітимо про такі зміни вже у витратах товариства від його фінансово-інвестиційної діяльності, а саме:

- фінансові витрати досить негативно зросли у 4 рази, тобто на 8 429,0 тис.грн;
- інші витрати у товариства були тільки в 2020 році у сумі 2418,0 тис.грн, тобто в 2021-2022р.р. є позитивна тенденція щодо їх відсутності.

Отже, існуючі негативні фактори значно вплинули на загальні результати діяльності ТОВ «Діамант-Агро», яке отримало прибуток від звичайної діяльності до оподаткування і загальний чистий прибуток меншим на 97,5%.

На рисунку 2.1 зображені зміни основних показників діяльності ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р.

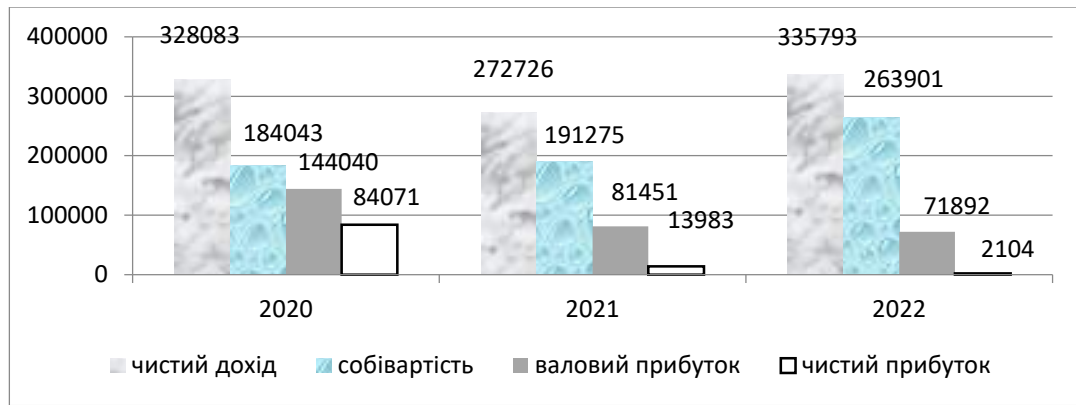

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни показників діяльності «Діамант-Агро», тис.грн

Джерело: дані ф.2 «Звіт про фінансові результати» ТОВ «Діамант-Агро»

Дані рис.2.1 свідчать про те, що ТОВ «Діамант-Агро» в 2020-2022р.р. був прибутковим з негативною тенденцією до зменшення всіх показників прибутковості. Найбільш прибутковим для товариства є 2020 рік, а найменш – 2022 рік.

При збереженні існуючої негативної тенденції товариство може взагалі втратити прибутковість, що може призвести до більш негативних наслідків в подальшій діяльності. В таблиці 2.4 представлені елементи операційних витрат ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження.

Таблиця 2.4 - Динаміка елементів операційних витрат ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р.

Показники	Роки			Відхилення 2022р від 2020р., (тис.грн)	Відхилення 2022р від 2020р., (%)
	2020 тис.грн.	2021 тис.грн.	2022 тис.грн.		
Матеріальні затрати	73 133,0	91 586,0	136 829,0	63 696,0	187,1
Витрати на оплату праці	24 123,0	33 297,0	33 288,0	9 165,0	138,0
Відрахування на соціальні заходи	4 370,0	6 519,0	6 838,0	2 468,0	156,5
Амортизація	19 128,0	24 525,0	22 801,0	3 673,0	119,2
Інші операційні витрати	105 478,0	158 086,0	129 160,0	23 682,0	122,5
Разом	226 232,0	314 013,0	328 916,0	102 684,0	145,4

Джерело: дані ф.2 «Звіт про фінансові результати» ТОВ «Діамант-Агро»

Висновком за таблицею 2.4 є те, що на протязі всього періоду дослідження є негативна тенденція збільшення загальної суми операційних витрат на 45,4% (102684,0 тис.грн). На такий стан вплинуло зростання всіх їх елементів, а саме:

- найбільш зросли матеріальні затрати на 87,1%, тобто на 63696,0 тис.грн;
- зростання кількості штатних працівників призвело до зростання витрат на оплату праці на 38%, тобто на 9165,0 тис.грн;
- відповідно зросли й відрахування на соціальні заходи на 56,5%, тобто на 2468,0 тис.грн;
- амортизація зросла на 19,2%, тобто на 3673,0 тис.грн;
- інші операційні витрати зросли на 22,5%, тобто на 23682,0 тис.грн.

Найбільша питома вага в структурі операційних витрат ТОВ «Діамант-Агро» в 2022 році належить матеріальним затратам – 41,6% та іншим операційним витратам – 39,3%, далі йде питома вага витрат на оплату праці – 10,1%, амортизації – 6,9% та відрахування на соціальні заходи займають найменшу питому вагу - 2,1%,

Для більшої ефективності щодо прийняття подальших управлінських рішень є необхідність у врахуванні рівня та динаміки змін в показниках рентабельності ТОВ «Діамант-Агро». Динаміка показників рентабельності товариства представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р, (%)

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022р. до 2020р. (+;-)
Рентабельність власного капіталу	75,2	32,1	59,5	-15,7
Рентабельність реалізованої продукції	43,9	29,9	21,4	-22,5
Рентабельність діяльності	45,7	7,3	0,8	-44,9
Коефіцієнт реінвестування	-67,0	-587,0	100	167,0

Джерело: ф.1 та ф.2 фінансової звітності ТОВ «Діамант-Агро»

Провівши аналіз показників таблиці 2.5 можна зробити загальний висновок, що ТОВ «Діамант-Агро» був рентабельним за весь період дослідження. Однак всі показник рентабельності в динаміці мають негативну тенденцію до значного зменшення.

Найбільш рентабельним для товариства був 2020 рік, а вже у 2021 році загальна рентабельність знизилася на 38,4% до 7,3%. У 2022 році показник загальної рентабельності діяльності товариства є мінімально низьким і становить лише 0,8%. До цього призвело значне зменшення чистого прибутку товариства (на 97,5%) при зростанні собівартості продукції на 43,4%.

Показник рентабельності власного капіталу в 2022 році зменшився на 15,7%, тобто з 75,2% до 59,5%. Тобто власний капітал товариства в 2020 році використовувався найбільш ефективно, у 2021 році ефективність його використання зменшилася до 32,1% через зниження вартості як середньорічної суми власного капіталу так і річного чистого прибутку товариства. А у 2022 році відносно 2021 року також виявлено позитивний факт зростання даного показника на 27,4%, тобто покращання ефективності використання його власного капіталу.

В 2022 році рентабельність реалізованої продукції товариства відносно 2020 року зменшилася на 22,5%, тобто з 43,9% до 21,4%. Таким чином виробничо-збутова діяльність підприємства є все ж таки прибутковою у товариства, однак є погіршення саме в 2022 році. Даному стану є об'єктивне пояснення через початок війни в Україні та частковою окупацією нашого регіону саме на початку 2022 року.

Наочно динаміка зміни показників рентабельності представлена на рисунку 2.2. Коефіцієнт реінвестування в ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження має свої певні зміни. Тільки у 2022 році чистий прибуток товариства 100% перейшов до стану нерозподіленого прибутку. Відповідно було його повне реінвестування в дану статтю. Однак у 2020 році та особливо у 2021 році він має від'ємне значення 67,0% та 587,0%, що свідчить про наявні фінансові проблеми у товариства в цей період.

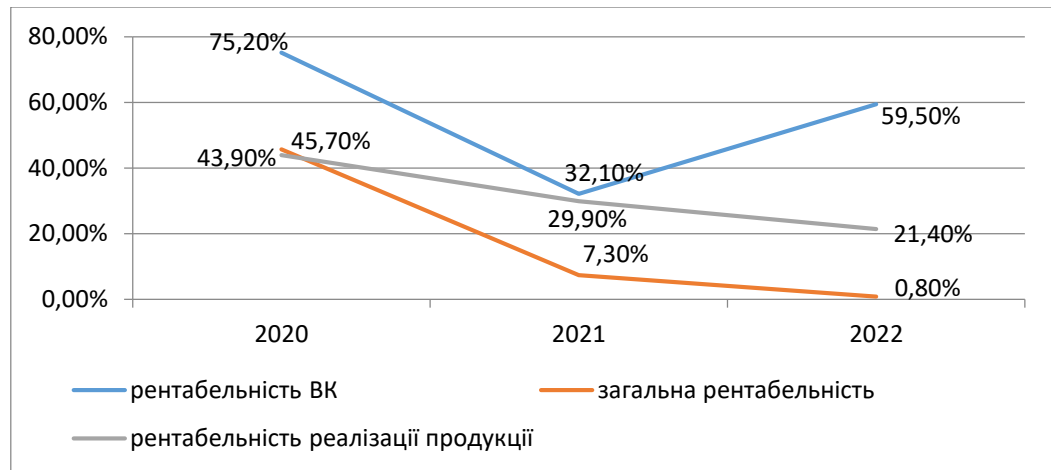

Рисунок 2.2 – Динаміка зміни показників рентабельності «Діамант-Агро», %

Джерело: дані ф.2 та ф.1 фінансової звітності ТОВ «Діамант-Агро»

Саме на кінець 2020 та 2021 років у товариства було значне зменшення суми нерозподіленого прибутку, а резервного капіталу взагалі немає у 2020-2022р.р.

Для того щоб знову відновити прибуток та прибутковість ТОВ «Діамант-Агро» необхідно:

- ✓ зменшити собівартість виробленої та реалізованої продукції, зниження всіх загальних, операційних та фінансово-інвестиційних витрат товариства;
- ✓ збільшувати операційні та фінансові доходи товариства;
- ✓ знаходити інші канали реалізації своєї продукції, які будуть мати менші витрати на збут;
- ✓ проводити більш ефективну рекламну діяльність товариства.

2.2 Діагностика фінансового стану ТОВ «Діамант-Агро»

Для того щоб вести будь-яку виробничу діяльність кожний суб'єкт підприємницької діяльності має необхідний розмір активів саме для нього. Усі майнові ресурси, що належать підприємству вважаються його активами

чи то ті, що є в нього на правах власності чи ті, що використовуються для здійснення своєї підприємницької діяльності. Відповідно, що ці активи є основним джерелом у них для того щоб формувати грошові потоки, отримувати доходи та є основою в політиці управління ними [13].

Наявність та динаміка фінансових ресурсів ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження представлена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Наявність та динаміка фінансових ресурсів ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022рр, (тис.грн)

Статті активу	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022/2020 р.р., (+/-)
1. Необоротні активи всього:	51 079,0	77 496,0	58 524,0	7 445,0
Нематеріальні активи	-	36,0	2,0	2,0
Незавершені капітальні інвестиції	27 250,0	559,0	1 648,0	-25 602,0
Основні засоби	40 096,0	76 901,0	56 874,0	16 778,0
2. Оборотні активи всього:	218 022,0	181 287,0	188 306,0	-29 716,0
Запаси	64 064,0	120 388,0	97 141,0	33 077,0
Дебіторська заборгованість за товари	7 352,0	23,0	54 343,0	46 991,0
з бюджетом	1 928,0	17 655,0	9 757,0	7 829,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	62 994,0	35 432,0	4 632,0	-58 362,0
Гроші та їх еквіваленти	79 499,0	4 321,0	19 395,0	-60 104,0
Витрати майбутніх періодів	2 166,0	1 578,0	1 300,0	-866,0
Інші оборотні активи	19,0	1 890,0	1 738,0	1 719,0
Баланс активу	285 368,0	258 783,0	246 830,0	-38 538,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

Актив балансу товариства, де знаходяться його фінансові ресурси, в динаміці за 2020-2022 роки має зменшення на 38538,0 тис.грн, тобто на 13,5%. До цього призвело зменшення другого розділу активу балансу при незначному зростанні першого розділу активу балансу. Зменшення активу товариства можна відзначити як негативний факт, однак потрібно розглядати всі зміни у сукупності.

Розглянемо зміни в активі ТОВ «Діамант-Агро» по його розділам.

Як вже зазначалося вище, 1 розділ «Необоротні активи» зростає в динаміці на 14,6%, тобто на 7445,0 тис.грн. Перший розділ складається із таких статей як нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції та основні засоби. Нематеріальні активи на кінець 2022 року становлять лише 2,0 тис.грн, а в 2020 році їх взагалі не було. В 2021 році їх сума була на рівні 36,0 тис.грн. Незавершені капітальні інвестиції в 2022 році зменшилися на 94%, що становить 25602,0 тис.грн. Через придбання нових основних засобів їх вартість в балансі зростає на 42%, однак є меншим за 2021 рік на 24% через значний знос наявних на той час основних засобів.

Зміни у 2 розділі «Оборотні активи» в динаміці є до зменшення розділу у 2022 році по відношенню до 2020 року на 13,6%, що становить 29716,0 тис.грн. Так, вартість запасів зростає майже на 52%, тобто на 33077,0 тис.грн. Дебіторська заборгованість за товари і послуги негативно зростає майже у 7,5 разів в 2022 році по відношенню до 2020 року. В 2021 році її вартість була мінімальною, що було досить позитивним, і становила 23,0 тис.грн. Значне зростання у 2022 році спричинили воєнні дії в регіоні та Україні в цілому. Контрагенти не мали можливості або повністю чи частково сплачувати за своїми зобов'язаннями, були втрачені постійні торгівельні зв'язки, а нові принесли саме нарощування дебіторської заборгованості. Щодо дебіторської заборгованості із бюджетом, то вона також негативно зросла в динаміці у 5 разів, тобто з 1928,0 тис.грн до 9757,0 тис.грн. Інша ж дебіторська заборгованість має позитивну тенденцію в динаміці до зменшення на 93%, тобто можна вважати, що вона є мінімальною саме в 2022 році – 4632,0 тис.грн.

Сума грошових коштів також має тенденцію до зменшення на 75%, тобто на 60104,0 тис.грн. Грошові кошти зменшилися через вкладання їх частини у придбання основних засобів для товариства.

Сума витрат майбутніх періодів зменшилася на 40%, тобто на 866,0 тис.грн. А сума інших оборотних активів зросла в динаміці на 1719 тис.грн, тобто з 19,0 тис.грн до 1738,0 тис.грн.

Структура фінансових ресурсів в динаміці ТОВ «Діамант-Агро» представлена на рисунку 2.3.

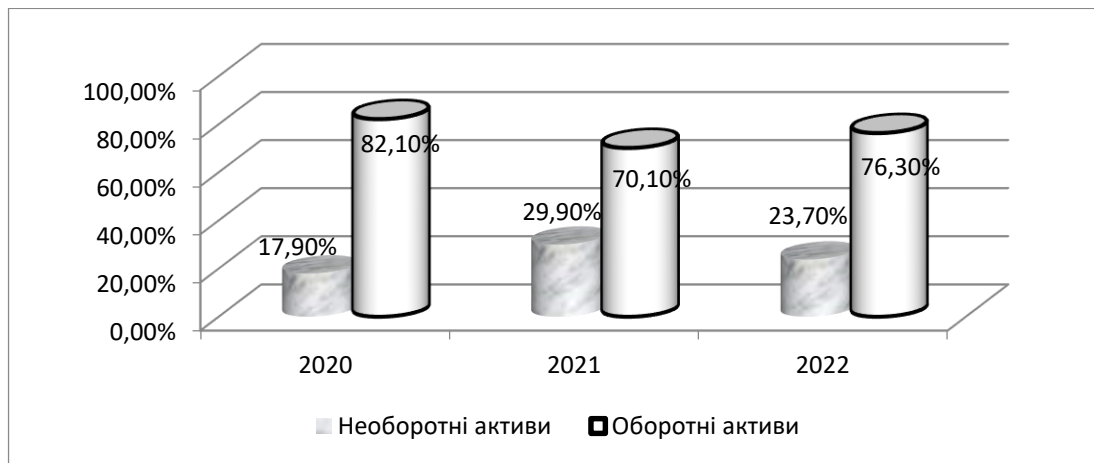

Рисунок 2.3 – Структура фінансових ресурсів в динаміці ТОВ «Діамант-Агро»

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

Відповідно до рисунку 2.3 в структурі активу балансу ТОВ «Діамант-Агро» найбільша питома вага належить оборотним активам, відповідно 82,10%, 70,10% та 76,30% у 2020, 2021 та 2022 роках. Питома вага необоротних активів має динаміку до зменшення, хоча й незначно. Відповідним є збільшення питомої ваги оборотних активів товариства, яка становить 17,9%, 29,9% та 23,7% у 2020, 2021 та 2022 роках. Таким чином в 2022 році структура активу балансу є неефективною, тому що не відповідає нормативному співвідношенню необоротних і оборотних активів. За період дослідження є незначна позитивна зміна структури активу балансу до її покращання, хоча найбільш раціональною вона була у товариства у 2021 році.

Джерела формування фінансових ресурсів ТОВ «Діамант-Агро» представлені у таблиці 2.7.

В таблиці 2.7 визначено про зменшення пасиву як і активу балансу ТОВ «Діамант-Агро» на 38538,0 тис.грн, тобто на 13,5% в 2022 році відносно 2020 року. На його загальне зменшення вплинуло зменшення 1 та 2 розділів

пасиву балансу, при незначному зростанні 3 розділу.

Таблиця 2.7 – Джерела формування фінансових ресурсів ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022 р.р., (тис.грн)

Статті пасиву	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022/2020 р.р., (+/-)
1. Власний капітал всього:	84 571,0	2 485,0	4 589,0	-79 982,0
Зареєстрований (пайовий) капітал	500,0	500,0	500,0	-
Нерозподілений прибуток	84 071,0	1 985,0	4 089,0	-79 982,0
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	133 534,0	8 920,0	13 422,0	-120 112,0
Інші довгострокові зобов'язання	133 534,0	8 920,0	5 422,0	-128 112,0
Цільове фінансування	-	-	8 000,0	8000,0
3.Поточні зобов'язання і забезпечення всього:	67 263,0	247 378,0	228 819,0	161 556,0
Короткострокові кредити	18 850,0	82 600,0	65 000,0	46 150,0
Поточна кредиторська заборгованість: за товари	18 755,0	15 720,0	14 712,0	-4 043,0
за розрахунками з бюджетом	677,0	2 034,0	690,0	13,0
за розрахунками зі страхування	102,0	224,0	144,0	42,0
за розрахунками з оплати праці	484,0	958,0	440,0	-44,0
за розрахунки з учасниками	-	10 740,0	-	-
Інші поточні зобов'язання	27 654,0	134 081,0	146 478,0	118 824,0
Поточні забезпечення	741,0	1 021,0	1 355,0	614,0
Баланс пасиву	285 368,0	258 783,0	246 830,0	-38 538,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

Розмір власного капіталу товариства негативно зменшився у 2022 році на 95%, тобто на 79982,0 тис.грн. Однак відносно 2021 року є незначне його зростання на 85%. Розмір зареєстрованого (пайового) капіталу за 2020-2022р.р. становить 500,0 тис.грн. Розмір нерозподіленого прибутку зменшився в динаміці саме на розмір зміни всього першого розділу – 95% і становить в 2020 році – 84071,0 тис.гр, в 2021 році – мінімальні 1985,0 тис.грн, а у 2022 році – 4089,0 тис.грн.

Розмір довгострокових зобов'язань і забезпечення в динаміці зменшився на 90%, тобто на 120112,0 тис.грн. В даному розділі до його зменшення призвело зменшення розміру саме інших довгострокових зобов'язань на 96% при тому, що саме в 2022 році у ТОВ «Діамант-Агро» був такий позитивний

момент, як поява цільового фінансування у розмірі 8000,0 тис.грн.

Розмір поточних зобов'язань і забезпечень товариства негативно зростає у динаміці у 3,5 рази, тобто з 67263,0 тис.грн до 228918,0 тис.грн. У даному розділі в 2022 році до його зростання призвело зростання розміру короткострокових кредитів у 3,5 рази, тобто на 46150,0 тис.грн. Також значним є збільшення у 2022 році розміру інших поточних зобов'язань у 5,2 рази, тобто на 118824,0 тис.грн.

Щодо поточної кредиторської заборгованості, то тут є як позитивні зміни так і негативні. Так, в 2022 році позитивним є: по-перше, зменшення розмірів поточної кредиторської заборгованості за товари і послуги майже на 22% (4043,0 тис.грн); по-друге, за розрахунками з оплати праці на 9% (44,0 тис.грн). До негативних моментів відносимо незначне збільшення поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 2% (13,0 тис.грн) та поточної кредиторської заборгованості зі страхування на 41,2% (42,0 тис.грн). Треба відмітити, що в товаристві лише у 2021 році була достатньо велика сума поточної кредиторської заборгованості з учасниками 10740,0 тис.грн. Розмір поточних забезпечень збільшився на 83%, тобто на 614,0 тис.грн. Таким чином, в ТОВ «Діамант-Агро» за період 2020-2022р.р. є негативна тенденція зменшення розміру власного капіталу при досить негативній динаміці зростання всіх його поточних зобов'язань.

Структура джерел формування фінансових ресурсів в ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження представлена на рисунку 2.4.

Структура джерел формування фінансових ресурсів товариства має негативну тенденцію змін. Так, тільки в 2020 році вона була більш менш нормальною: ВК 29,%, ПЗ 23,6%, а ДЗ – 46,8%. Вже у 2021 році вона значно погіршилася і у 2022 році стала ще гірше. Питома вага власного капіталу є мінімально низькою відповідно 1,0% та 1,9%, питома вага довгострокових зобов'язань відповідно 3,4% та 2,2%.

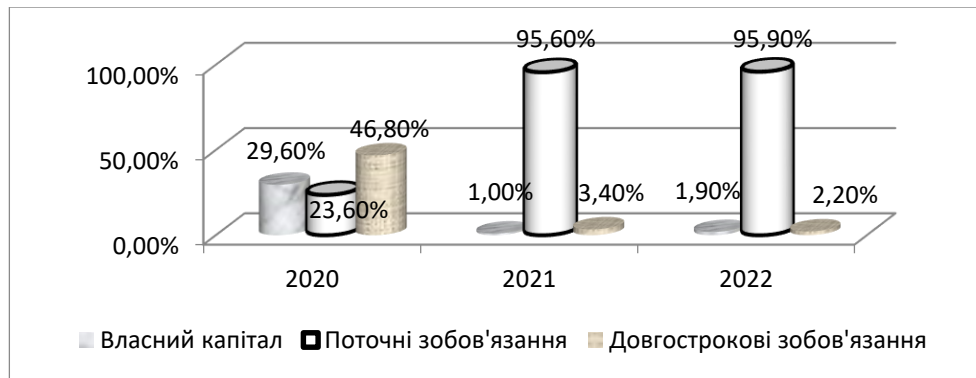

Рисунок 2.4 – Структура джерел формування фінансових ресурсів в ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження 2020-2022рр
Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

Щодо питомої ваги поточних зобов'язань, то вона є занадто високою 95,6% та 95,9% відповідно, та ще й зросла відносно 2021 року на 0,3%.

Отже, можемо визначити структуру джерел ТОВ «Діамант-Агро» вкрай незадовільною з подальшим погіршенням її в динаміці відносно і 2020 року, і відносно 2021 року.

2.3 Діагностика платоспроможності та фінансової стійкості товариства

Європейська практика сьогодення трактує платоспроможність (ліквідність) як елемент, який свідчить і про загальний поточний фінансовий стан суб'єкта господарювання, і є інформативною базою для оцінювання самої ліквідності для здійснення майбутніх платежів та прийняття необхідних рішень з цього приводу. Тому виходячи із цього, суб'єкт господарювання є ліквідним тоді, коли всі його платежі за зобов'язаннями проводяться у відповідності із встановленим термінами згідно із договорами [11].

Інформація про стан ліквідності є дуже важливою для всіх: як для власників так і контрагентів підприємства. Так, якщо ліквідність на підприємстві є недостатньою, то саме для власників це свідчить про можливість зменшення його прибутковості, втрачання контролю над

фінансовою стійкістю, а також часткове чи повне втрачання власного капіталу. Загальні майбутні збитки підприємства можуть бути більшими за початкові вкладення (інвестиції). Недостатня ж ліквідність для їхніх кредиторів (контрагентів) підприємства покаже про можливі затримки при сплаті відсотків, розмірів боргових та поточних зобов'язань, неспроможності виконувати договірні (контракти) умови, втрачанням господарських зв'язків із ними [28].

Отже, проведемо діагностику рівня платоспроможності (ліквідності) ТОВ «Діамант-Агро» за розрахованими показниками, що представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Діагностика показників платоспроможності (ліквідності) ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р.

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р. (+;-)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,18	0,02	0,08	-1,1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,26	0,23	0,39	-1,87
Коефіцієнт загальної ліквідності	3,2	0,73	0,82	-2,38

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

За результатами діагностики показників платоспроможності (ліквідності) ТОВ «Діамант-Агро» з таблиці 2.8 можемо зробити загальний висновок про те, що протягом 2020-2022р.р. товариство є ліквідним. Найбільш ліквідним воно було у 2020 році, тому що всі показники його ліквідності були на досить високому рівні та в рази перевищували нормативні показники. Товариство було абсолютно ліквідним та платоспроможним, на що вплинуло наявність великого розміру чистих грошових коштів, дебіторської заборгованості та оборотних активів. При цьому розмір поточних зобов'язань по відношенню до них був незначним.

В 2021 році відбулися певні зміни, всі показники ліквідності знизилися в рази і товариство стало практично не ліквідним. Показники не відповідають

їх нормативно рекомендованому значенню і є занадто низькими. Відбулося це внаслідок значного зменшення наявних грошових коштів товариства при значному зростанні його поточних зобов'язань (отримання короткострокового кредиту і зростання кредиторської заборгованості). Навіть такий показник як загальна ліквідність забезпечує покриття поточних зобов'язань лише на 73% і в разі потреби негайної оплати не зможе своїми оборотними активами покрити їх.

В 2022 році ситуація із ліквідністю трохи покращилася, тобто незначно показники зросли. Так, абсолютна ліквідність товариства є на рівні 8% сплати негайних зобов'язань в разі потреби за рахунок наявних грошових коштів. Швидка ліквідність зросла до 39%, тобто в разі потреби можна було сплатити за рахунок грошей та дебіторської заборгованості. І вже загальна ліквідність зросла до 82%, однак це все ж таки малий показник, бо має бути більше ніж 100%. Тому в разі наявної потреби у сплаті своїх зобов'язань товариство не було у змозі заплатити їх навіть своїми власними оборотними активами.

За існуючою методологією діагностики всього фінансового стану суб'єкта господарювання можна визначити етапи діагностики його фінансової стійкості, а саме:

- діагностика фінансової стійкості через розрахунок групи коефіцієнтів фінансової стійкості;
- визначається тип фінансової стійкості через розрахунок показників забезпеченості власних запасів джерелами їх формування [12].

Перший етап діагностики фінансової стійкості має на меті розрахунок групи відносних показників. Вони показують саме на рівень фінансових ризиків суб'єкта господарювання та рівень його залежності від розміру позикового капіталу. При високій фінансовій стійкості підприємство є здатним досить оперативно реагувати як на внутрішні так і зовнішні стресові ситуації без погіршення його як фінансового так і виробничого потенціалу.

Другий етап діагностики проводиться шляхом розрахунку групи абсолютних показників, таких як: наявність джерел формування запасів та

забезпеченість запасів їх джерелами формування. У суб'єкта господарювання ними можуть бути: по-перше, власні оборотні кошти, а по-друге, в разі їх нестачі залучають довгострокові та короткострокові зобов'язання [14].

Проведемо перший етап діагностики фінансової стійкості ТОВ «Діамант-Агро» за допомогою розрахованих показників в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Діагностика динаміки показників фінансової стійкості ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р.

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+;-)
Власні оборотні кошти (ВОК), тис.грн	17 225,0	-75 011,0	-45 935,0	-63 160,0
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами ($>0,1$)	0,08	-0,41	-0,24	-0,32
Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($>0,5$)	0,20	-30,2	-3,65	-3,85
Коефіцієнт автономії ($\geq 0,5$)	0,30	0,01	0,05	-0,25
Коефіцієнт фінансової стійкості (0,85-0,9)	0,76	0,04	0,07	-0,69
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ($\leq 0,5$)	0,70	0,99	0,95	0,25
Коефіцієнт фінансового левериджу ($<0,25$)	1,8	36,8	15,3	13,5

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

Загальним висновком за даними таблиці 2.9 бачимо що ТОВ «Діамант-Агро» є фінансово нестійким протягом всього періоду дослідження 2020-2022р.р. Відносна фінансова стабільність у нього була лише за показниками у 2020 році. У 2021 році показники фінансової стійкості значно погіршилися і вже у 2022 році мінімально покращилися.

В 2021-2022 році власні оборотні кошти товариства мають від'ємне значення і це є негативним фактом. Сам показник розраховується як різниця між власним капіталом та необоротними активами і тому вартість необоротних активів перевищує вартість власного капіталу у 31 та 13 разів відповідно у 2021 та 2022 роках. І тому у товариства вже у 2021 році виникає

необхідність залучити додаткові кошти через додаткове кредитування оборотного капіталу у 4,5 рази (збільшення на 63750,0 тис.грн, тобто з 18850,0 тис.грн до 82600,0 тис.грн). В 2022 році сума короткострокових кредитів зменшилася позитивно на 21%, тобто до 65000,0 тис.грн. Отже, відповідно до зазначених змін показник ВОК позитивно зменшив свою від'ємність з 75011,0 тис.грн до 45935,0 тис.грн. Однак, в подальшому, якщо буде зберігатися така тенденція від'ємності показника, то товариству прийдеться й наділі залучати значні суми додаткових вкладень від кредиторів. І таким чином не зміцнювати свою фінансову стійкість, а тільки її погіршувати.

Коефіцієнт забезпеченості є індикатором здатності профінансувати власний оборотний капітал власними джерелами (співвідношення ВОК до ОБА). Відповідно до розрахунку першого показника, який в тенденції має негативне значення, то й цей показник відповідно має від'ємне значення у 2021-2022р.р. При нормативному значенні його 0,1 і вище, у ТОВ «Діамант-Агро» можна вважати таким, що відповідає нормі відповідності лише у 2020 році – 0,08. А в наступні роки від'ємне значення 0,41 та 0,24. Однак в 2022 році відносно 2021 року є його покращання, тобто зменшення від'ємності, що можна вважати за позитивний факт. Дійсно, у товариства є майже повна фінансова залежність від зовнішніх кредитів і якщо надалі залишиться така залежність, то товариство може опинитися у дуже скрутному стані щодо власної ліквідності та фінансової стійкості. Можливим може бути навіть й відмова у подальшому кредитуванні банківськими установами, що призведе до збитковості подальшої господарської діяльності. І це є послідовним в тому, що прибуток товариства зменшився в динаміці на 97,5%, тобто з 84071 тис.грн у 2020 році до 19983,0 тис.грн у 2021 році, та до 2104,0 тис.грн у 2022 році.

Наступний показник маневреності ВК розраховується співвідношенням між ВОА та ВК, і значення вказує на ту частину власного капіталу за допомогою якої можна профінансувати власні оборотні та необоротні активи [1]. В ТОВ «Діамант-Агро» показник маневреності ВК також має тенденцію до погіршення, тобто як і попередні показники за 2021-2022 роки є від'ємним

значенням. Однак відносно 2021 року також є його покращання, тобто зменшення від'ємності з 30,2 до 3,65 при нормативі більше за 0,5. Таким чином, тільки в 2020 році частка ВК (20%) була вкладена у власні оборотні і необоротні активи, а вже у 2021-2022 роках цей процес був забезпечений тільки за рахунок зовнішніх кредитних та поточних кредиторських джерел.

Показник автономії показує ту частину власних активів суб'єкту господарювання, яку він може фінансувати тільки власним капіталом [1]. В динаміці у ТОВ «Діамант-Агро» показник фінансової автономії погіршується з 0,3 до 0,05, тобто ще у 2020 році воно було незалежним на 30% від своїх кредиторів, а в 2022 році тільки на 5%. Тому при нормативі показника більше 0,5 маємо його повну невідповідність навіть у найкращому для діяльності 2020 році. А вже у 2021-2022 році знаходиться взагалі поза межами необхідного рівня. Можемо сказати, що є повна незабезпеченість товариства ВК при значній сумі позикового та залученого капіталу, і при збереженні такої тенденції товариство може опинитися у 100% залежності від нього. Позитивним для покращання даного показника у 2022 році поява цільового фінансування у розмірі 8000,0 тис.грн, однак це не є суттєвим. Про це також свідчить і дані про концентрацію позикового капіталу, яка відповідно збільшується з 70% до 95% в динаміці, однак є зменшення на 5% відносно 2021 року. Однак це не є суттєвим і не змінює загальну картину про фінансову нестійкість ТОВ «Діамант-Агро».

Коефіцієнт фінансової стійкості товариства також негативно зменшується і не відповідає нормативному значенню 0,85-0,90 протягом всього періоду дослідження. Лише у 2020 році це було наближено до цього рівня – 0,76 (через достатню суму власного капіталу та довгострокових зобов'язань). В 2022 році хоч є сума цільового фінансування 8000,0 тис.грн, але вона ніяк не вплинула на цей показник, тому що замала для значного збільшення показника. Однак відносно 2021 року є незначне зростання з 0,04 до 0,07. Коефіцієнт фінансового левериджу також не має відповідності із нормативним значенням менше 0,25 і становить 1,8; 36,8; 15,3 відповідно

2020-2022р.р. Значення свідчать про значну, майже повну залежність від кредитних коштів.

Далі проведемо другий етап діагностики фінансової стійкості ТОВ «Діамант-Агро» шляхом розрахунку групи абсолютних показників 2020-2022р.р., які занесені до таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Діагностика абсолютних показників фінансової стійкості ТОВ «Діамант-Агро» за 2020-2022р.р., (тис.грн)

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р., (+;-)
Джерела власних коштів	84571,0	2485,0	12 589,0	-71 982,0
Необоротні активи	67346,0	77496,0	58524,0	-8 822,0
Наявність власних оборотних коштів	17 225,0	-75 011,0	-45 935,0	-63 160,0
Довгострокові кредити і позикові кошти	133534,0	8920,0	5422,0	-128 112,0
Наявність власних і довгострокових позикових джерел для формування запасів і витрат	150 759,0	-66 091,0	-40 513,0	-191 272
Короткострокові кредити	18850,0	82600,0	65000,0	46 150,0
Короткострокові поточні зобов'язаннями	48 413,0	164 778,0	163 819,0	115 406,0
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів без поточних зобов'язань	169 609,0	16 509,0	24 487,0	-145 122,0
Загальна величина основних джерел коштів для формування запасів з поточними зобов'язаннями	218 022,0	181 287,0	188 306,0	-29 716,0
Загальна величина запасів	64064,0	120388,0	97141,0	33 077,0
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів	-46 839,0	-195 399,0	-143 076,0	-96 237,0
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових позикових коштів	86 695,0	-186 479,0	-137 654,0	-224 349,0
Надлишок (+), нестача (-) загальної величини основних джерел коштів для формування запасів	153 958,0	60 899,0	91 165,0	-62 793,0
Тип фінансової стійкості	Задовільна	Передкризова	Передкризова	х

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

За результатами показників таблиці 2.10 у ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження 2020-2022р.р. нами виявлено погіршення типу фінансової стійкості з задовільного до передкризового. Саме такий тип фінансової стійкості як задовільний зустрічається на практиці найчастіше. В товаристві він свідчить про його ефективну фінансову діяльність та здатність самозабезпечення безперервності збутової та виробничої діяльності власними та довгостроковими фінансовими джерелами [10,22].

До таких негативних змін призвело погіршення майже усіх показників, що були розраховані й у попередній таблиці 2.9 так і у 2.10. Зменшується розмір власного капіталу більш швидше ніж необоротних активів, відповідно погіршується показник власних оборотних коштів, який до речі є негативним два останні роки дослідження. Довгострокові зобов'язання в 2022 році позитивно зменшуються на 96% відносно 2020 року, а короткострокові кредити та поточні зобов'язання навпаки збільшуються в 3,5 рази та 3,4 рази відповідно. Якщо брати тільки власні джерела, то їх було достатньо для формування власних запасів ТОВ «Діамант-Агро» тільки у 2020 році. Вже у 2021-2022 р.р. їх недовиставало для цих потреб. Такий стан нестачі був і разом із довгостроковими джерелами, однак є покращання у 2022 році відносно 2021 року на 25578,0 тис.грн, тобто нестача зменшилася. Також товариство, як вже зазначалося, досить сильно залежить від довгострокових і особливо від короткострокових джерел. Також збільшилася залежність товариства від власних поточних зобов'язань (кредиторська та інша поточна заборгованість), розмір яких зростає в динаміці.

Збільшення виробничих запасів товариства на 52%, тобто на 33077,0 тис.грн вплинуло на те, що виникла нестача як власних джерел так і разом із довгостроковими та короткостроковими позиками в 2021-2022р.р. Тому воно вимушено було брати довгострокові зобов'язання та короткострокові кредити в цей період і таким чином фінансувати свою виробничу діяльність. Відповідно об'єктивним є і зростання поточної кредиторської заборгованості товариства: зменшення власних грошових коштів, наявність дебіторської

заборгованості, збільшення витрат та зменшення прибутку. І разом з власними джерелами, довгостроковими і короткостроковими зобов'язаннями, поточними зобов'язаннями ТОВ «Діамант-Агро» зміг профінансувати свою діяльність в цей період.

Практика господарювання українських підприємств свідчить, що внаслідок несвоєчасних розрахунків та не виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами, у них накопичилися великі обсяги заборгованостей. Дотримання розрахунково-платіжної дисципліни суб'єктами господарювання безпосередньо залежить від їх ліквідності (платоспроможності). У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану підприємства є його ліквідність (платоспроможність), тобто спроможність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися по короткострокових зобов'язаннях [5].

Тому необхідним має бути подальше управління ліквідністю та фінансовою стійкістю ТОВ «Діамант-Агро». Для цього необхідним має бути постійна діагностика його абсолютних та відносних показників; розробка більш ефективної стратегії управління ліквідністю та фінансовою стійкістю (стратегія відновлення фінансової стійкості та ліквідності); прогнозування рівня ліквідності та фінансової стійкості; постійний контроль власної ліквідності та фінансової стійкості, а також своїх контрагентів для недопущення появи чи взагалі нарощування дебіторської заборгованості [20].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «ДІАМАНТ-АГРО» СУМСЬКОГО РАЙОНУ

3.1 Напрямки запровадження стратегічного фінансового управління щодо забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Діамант-Агро»

Досить важливо в системі стратегічного управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю ТОВ «Діамант-Агро» необхідно по-перше, це сформулювати мету в якій визначається: загальна концепція його розвитку, основні напрямки виробничої діяльності та способи цього досягнення. По-друге, визначити цілі та принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю, які мають враховувати всі економічні можливості товариства.

Отже, метою системи стратегічного управління фінансовою стійкістю ТОВ «Діамант-Агро» є ефективний розвиток товариства в найближчій перспективі, підтримка власної фінансової рівноваги для уникнення можливих ризиків. Це досягається через відновлення його фінансової стійкості та ліквідності і подальшої їх підтримки.

Цілями в системі стратегічного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю ТОВ «Діамант-Агро» є:

- ✓ досягнення збалансованості валюти балансу: достатність власного капіталу через знаходження оптимальної структури капіталу;
- ✓ забезпечення збалансованості доходів та витрат, досягнення достатнього рівня рентабельності при зростанні обсягу виробництва;
- ✓ збалансованість грошових потоків: забезпечення платоспроможності, самофінансування, зменшення обсягів дебіторської

заборгованості та забезпеченість кредитоспроможності.

Принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю ТОВ «Діамант-Агро» визначені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю) ТОВ «Діамант-Агро»

Принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю) ТОВ «Діамант-Агро»	
Загальні	Специфічні
1. Системність в управлінні фінансовою стійкістю та ліквідністю	1. Врахування рівня фінансових ризиків (зовнішніх та внутрішніх)
2. Комплексність формування управлінських рішень щодо забезпечення фінансової стійкості та ліквідності	2. Інтегрованість із загальною системою управління товариством
3. Гнучкість процесу управління фінансовою стійкістю та ліквідністю	3. Орієнтованість на стратегічні цілі розвитку товариства
4. Методи оцінки фінансової стійкості та ліквідності	4. Високий динамізм управління фінансовою стійкістю та ліквідністю
5. Оптимальність вибору найбільш економічно вигідного із варіантів планування забезпечення фінансової стійкості та ліквідності (альтернативна основа)	5. Зростання інтенсивності обороту грошових потоків на постійній основі
6. Взаємна внутрішня взаємоузгодженість всіх планів товариства (фінансових та інших) разом із координацією дій для більш ефективного використання всіх видів фінансових ресурсів	6. Направлення грошових ресурсів за напрямками економічного розвитку товариства

Джерело: власні пропозиції автора

В запропонованій системі стратегічного управління щодо забезпечення та підтримки фінансової стійкості і ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» основними завданнями є:

- ✓ вчасне проведення моніторингу та діагностики фінансово-економічного стану товариства для визначення негативних факторів, які впливають як з зовні так і з внутрішнього середовища;
- ✓ розробка та запровадження ефективної управлінської стратегії щодо фінансової стійкості та ліквідності;
- ✓ скорочення фактичних витрат;
- ✓ підвищення якості та ефективності праці через збільшення мотиваційного впливу на працівників;

✓ додаткове залучення фінансових ресурсів власників товариства (при гострій необхідності).

Визначені завдання по реалізації стратегії управління фінансовою стійкістю та ліквідністю ТОВ «Діамант-Агро» виконуються через такі напрямки на перспективний період:

1) спланувати рух капіталу у відповідності до виробничих потреб. Тут необхідно визначити наскільки узгодженими є платежі і надходження коштів на короткострокову перспективу. Все це має бути розраховано для визначення резервів коштів, які будуть потрібні в процесі проведення планових фінансових операцій так і для уникнення появи проблемних термінів по розрахункам з контрагентами;

2) мотивувати чи стимулювати працівників товариства. Це дозволить сприяти більш відповідальному ставленню до виконання своїх виробничих обов'язків, а також більш ефективно вести організаційну роботу фінансового та управлінського апарату товариства.

3) вести більш точний облік всієї бухгалтерської та фінансової інформації. Це дозволить більш ефективно сформувати та в подальшому використати капітал товариства, регулювати вхідні та вихідні грошові потоки. За допомогою саме цього напрямку в товаристві можна буде досягти отримання вчасно і точно тих необхідних даних, які потрібні для подальшого проведення діагностики, аналізу та прогнозування планової фінансової стійкості та ліквідності товариства;

4) проводити аналіз отриманої фінансової інформації через розрахунок узагальнюючих показників фінансової стійкості та ліквідності, таких як показники зміни структури капіталу та джерел формування запасів товариства;

5) контроль за впровадженням процесу розробки фінансових планів, щоб досягти заплановані значення показників фінансової стійкості та ліквідності товариства (досягнення рівня 2020 року та зміцнення до 2026 року);

б) моніторинг ефективності системи стратегічного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю щодо визначеної стратегії та прийняття відповідних управлінських рішень.

За результатами дослідження, яке було проведено у попередньому розділі кваліфікаційної роботи, визначено що у ТОВ «Діамант-Агро» за період дослідження 2020-2022р.р. було погіршення типу фінансової стійкості з задовільного до передкризового. Тип фінансової стійкості як задовільний зустрічається на практиці найчастіше. В товаристві він показував, що в нього в 2020 році була ефективною як сама його господарська діяльність так і здатність самозабезпечувати безперервність збутової та виробничої діяльності власними та довгостроковими фінансовими джерелами. Однак вже у 2021 році почалися негативні зміни у стійкості ТОВ «Діамант-Агро», які продовжилися й у 2022 році. До таких змін призвело погіршення майже усіх показників фінансової стійкості товариства: зменшення розміру власного капіталу більш швидшими темпами ніж необоротних активів. Що в свою чергу призвело до погіршення показника власних оборотних коштів, який бу від'ємним (недостатнім) за останні два роки дослідження.

За результатами діагностики показників ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» виявлено, що протягом 2020-2022р.р. товариство було ліквідним, а найбільш ліквідним було у 2020 році (всі показники ліквідності були на досить високому рівні та в рази перевищували нормативні показники). Це через великий розмір чистих грошових коштів, дебіторської заборгованості та оборотних активів. При цьому розмір поточних зобов'язань по відношенню до них був незначним. В 2021 році відбулися певні зміни і всі показники ліквідності знизилися в рази і товариство стало практично не ліквідним. А в 2022 році ситуація із ліквідністю трохи покращилася, але зовсім не значно. Все це плинуло на те, що воно накопичувало кредиторську заборгованість перед контрагентами, змушені були брати короткостроковий кредит на поповнення оборотних активів і тим самим збільшувати свої поточні зобов'язання.

Для того щоб відновити тип фінансової стійкості до нормального стану

та в подальшому її підтримувати йому потрібно розробити та дотримуватися нової фінансової стратегії в ТОВ «Діамант-Агро». Впровадження такої стратегії дозволить йому не дійти до стадії банкрутства, а також не призведе до будь-яких інших негативних наслідків у найближчі роки. Відповідну стратегію потрібно зробити з урахуванням необхідного розподілу фінансових ресурсів, що дозволить досягти і більшу ефективність фінансово-господарської діяльності так і відновити та в подальшому забезпечити йому фінансову стійкість та ліквідність.

Пропонуємо для ТОВ «Діамант-Агро» розробити та впровадити наступні стратегії управління фінансовою стійкістю та ліквідністю:

На 1 етапі: спочатку потрібно розробити стратегію на 2023-2024 р.р. щодо подолання низької стійкості. Її ще називають «стратегія виживання» і як правило використовують в умовах економічної кризи, значної інфляції та при виявленні погіршення показників виробничої діяльності підприємства (все це було зазначено в процесі дослідження за 2020-2022 р.р.);

На 2 етапі: запровадити стратегію вже підтримки стійкості – «стратегію стабілізації» на 2025 рік. Вона використовується тоді, коли є нестабільність в отриманні товариством достатніх обсягів продажів та прибутку через проблеми з оплатою та логістичні шляхи із контрагентами.

На 3 етапі: має бути запроваджена «стратегія розвитку» на 2025-2026 р.р., яка вже буде направлена на подальший розвиток діяльності, зміцнення наявної фінансової стійкості та ліквідності товариства. Тобто в цьому напрямку стратегічного управління досягається і зростання обсягів реалізації, підвищення рівня рентабельності та покращуються всі інші показники ефективності його діяльності.

Етапи розробки та запровадження стратегії управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю) ТОВ «Діамант-Агро» на перспективу визначена на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1 - Етапи розробки та запровадження стратегії управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю) ТОВ «Діамант-Агро» на перспективу

Джерело: власні пропозиції автора

Дана стратегія управління фінансовою стійкістю ТОВ «Діамант-Агро» відповідає усім вимогам щодо проведення антикризового управління. В ній обов'язковими є наступні зміни:

- ✓ проведення оптимізації структури джерел фінансування оборотних активів та запасів;
- ✓ своєчасне оновлення необоротних активів товариства та підвищення ефективності їх використання;
- ✓ досягнення нормального рівня фінансування виробничого

розвитку товариства за рахунок власних та прирівняних до них (цільове фінансування) джерелами фінансування;

✓ проведення змін у додаткових напрямках, тобто: оптимізацію податкових платежів, оптимізацію значної суми дебіторської заборгованості (провести пролонгування та стягнення її для досягнення більшого економічного ефекту), а також використовувати всі найефективніші форми щодо залучення позикового капіталу (у відповідності до його потреб).

Завдання визначеної стратегії управління фінансової стійкості та ліквідності можна реалізовувати в усіх сферах діяльності підприємства, тобто через операційну, інвестиційну та фінансову діяльність ТОВ «Діамант-Агро». Отже, критерії за якими має бути сформована ефективна стратегія управління фінансовою стійкістю, платоспроможністю та ліквідністю товариства у відповідності до сфер діяльності наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Критерії ефективності управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю) ТОВ «Діамант-Агро»

Сфери діяльності товариства	Критерії відповідності до ефективності управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю)
Операційна діяльність	Діагностика забезпеченості матеріальних оборотних активів (запасів) джерелами їх формування та визначення оптимального їх співвідношення.
	Діагностика того, на скільки є оптимальною чи ні фактична структура фінансових ресурсів товариства. Якщо ж ні, тоді знаходження заходів щодо її оптимізації.
Інвестиційна діяльність	Діагностика відповідності фактичних джерел фінансування товариства його потребам у інвестиційних ресурсах.
Фінансова діяльність	Діагностика того, на скільки є оптимальною чи ні фактична структура фінансових ресурсів товариства. Якщо ж ні, тоді знаходження заходів щодо її оптимізації.
Кредитування	Діагностика відповідності фактичних джерел фінансування товариства його потребам у додаткових ресурсах (кредитах).

Джерело: власні пропозиції автора

Існують спільні критерії ефективності стратегії управління фінансовою стійкістю та ліквідністю, яким відповідають сфери діяльності ТОВ «Діамант-Агро»: інвестування, кредитування, вкладення власних коштів через наявні джерела фінансування активів для погашення зобов'язань. Розглянемо

рисуюнок 3.2, де визначені напрямки забезпечення фінансової стійкості та ліквідності.

Рисунок 3.2 - Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності (ліквідності) ТОВ «Діамант-Агро» за допомогою інструментів фінансового менеджменту

Джерело: власні пропозиції автора

За допомогою запропонованих напрямків на рис.3.2 в ТОВ «Діамант-Агро» буде можливим ефективніше використовувати власні та позикові

кошти, а також при необхідності додатково залучати всі можливі зовнішні джерела фінансування за допомогою інструментів фінансового управління. Також через запровадження в товаристві стратегічного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю буде забезпечена стабільна платоспроможність на поточну і на довгострокову перспективу.

Останнім етапом вже є проведення оцінки ефективності управління фінансовою стійкістю та ліквідністю товариства на всіх його рівнях: оперативному, тактичному та стратегічному. І на всіх них мають бути розроблені свої рекомендації та методи. Отже, обов'язковим є проведення порівняльного аналізу з попереднім періодом, розрахунку середніх величин, витратного та методу оцінки отриманого прибутку з тим, який був до запровадження заходів. Використовувати операційний та метод оцінки за рейтингами отриманого фінансового стану ТОВ «Діамант-Агро».

В результаті менеджмент товариства визначить чи є покращення фінансової стійкості і ліквідності товариства в результаті прийнятого управлінського рішення. Формується обґрунтована концепція по забезпеченню того необхідного оптимального рівня цих показників, яка направлена на збільшення питомої ваги власних джерел у загальному їх обсязі. Зазначається те, чи є та наскільки стан поточного та майбутнього розвитку товариства є керованим або ж некерованим, а також яким чином діють та впливають фактори дестабілізації і чи є все це керованим в діяльності товариства [23].

Провівши повне дослідження ТОВ «Діамант-Агро» можна поставити конкретний «діагноз» та обрати необхідний тип управління виробничо-господарською та фінансово-інвестиційною діяльністю. Отже, адаптивністю управління є використання всіх необхідних елементів раннього запобігання впливу всіх дестабілізаційних як зовнішніх так і внутрішніх факторів на результати діяльності та є найбільш ефективним підходом в процесі управління фінансової стійкості та ліквідності товариства.

3.2 Моделювання планової фінансової стійкості і ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» з урахуванням запропонованої стратегії управління

Наскільки у підприємства є раціональною структура капіталу та є достатня кількість власних джерел, про це свідчить його поточне функціонування, майбутній розвиток та збереження рівноваги активів і пасивів як у внутрішньому так і зовнішньому середовищі. Також все це гарантуватиме йому постійну платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість та інвестиційну привабливість [3]. Вищу фінансову стійкість ТОВ «Діамант-Агро» можна досягти саме знаходженням раціональної структури його загального капіталу.

Таблиця 3.3 – Планова динаміка формування активів ТОВ «Діамант-Агро» на 2022-2024 р.р, (тис.грн)

Статті активу	2022р. (факт)	2023р. (план)	2024р. (план)	Відхилення 2024 (план) /2022 (факт) р.р., (+/-)
1. Необоротні активи всього:	58 524,0	120 016,0	147 150,0	88 626,0
Нематеріальні активи	2,0	2,0	2,0	-
Незавершені капітальні інвестиції	1 648,0	1 200,0	3 589,0	1 941,0
Основні засоби	56 874,0	118 814,0	143 559,0	86 685,0
2. Оборотні активи всього:	188 306,0	176 180,0	178 665,0	-9 641,0
Запаси	97 141,0	110 258,0	121 283,0	24 142,0
Дебіторська заборгованість за товари	54 343,0	30 245,0	24 896,0	-29 447,0
з бюджетом	9 757,0	7 142,0	4 122,0	-5 635,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	4 632,0	3 147,0	2 010,0	-2 622,0
Гроші та їх еквіваленти	19 395,0	22 010,0	23 165,0	3 770,0
Витрати майбутніх періодів	1 300,0	1 568,0	1 600,0	300,0
Інші оборотні активи	1 738,0	1 810,0	1 589,0	-149,0
Баланс активу	246 830,0	296 196,0	325 815,0	78 985,0

Джерело: дані ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

В таблиці 3.3 нами змодельована планова динаміка формування активів ТОВ «Діамант-Агро» на 2022-2024 р.р. Отже, враховуючи запропоновану в

п.3.1 даної кваліфікаційної роботи модель системи управління фінансовою стійкістю та ліквідністю товариства нами досягнуті поставлені завдання. Так в 2023 році за планом є збільшення активу балансу на 20%, а в 2024 році на 10%. В цілому на плановий період актив балансу зросте на 32% відносно звітнього 2022 року.

Відповідне зростання активу балансу може бути через зростання 1 розділу при зменшенні 2 розділу. Так, 1 розділ необоротні активи зросте у 2,5 рази з 58524,0 тис.грн до 147150,0 тис.грн. В цьому розділі зростання можливе через збільшення основних засобів на 86685,0 тис.грн: придбання впродовж 2 років через довгострокове кредитування (під 7% програми Доступні кредити 5-7-9%) 2х одиниць зернозбиральних комбайнів, 1 трактору та через оновлення інших основних засобів.

Зменшення 2 розділу оборотні активи можливе за рахунок зменшення розмірів дебіторської заборгованості. Так в 2023 році відносно 2022 року розмір оборотних активів зменшиться на 6,4%, а в 2024 році відносно 2023 року трохи зросте на 1,5%. В цілому на плановий період відбудеться їх зменшення на 5,1%. Планується зменшення дебіторської заборгованості по всім її видам: за товари і роботи, з бюджетом та з іншої дебіторської заборгованості, відповідно на 54,2%, 57,8% та 56,6%. За рахунок виплат по дебіторській заборгованості та придбання частини матеріальних запасів основних засобів грошові кошти зростуть майже на 20,0%.

Отже, розглянемо яким чином планові зміни та управлінські рішення вплинуть на структуру активів ТОВ «Діамант-Агро» на перспективу. Чи будуть вони ефективні та виважені щодо їх прийняття, а також чи буде сформована структура оптимальною для товариства можна дізнатися через розрахунок цієї структури на перспективу. Планова структура формування активів ТОВ «Діамант-Агро» представлена на рисунку 3.3.

За даними рисунку 3.3 видно, що впродовж планового періоду до 2024

Рисунок 3.3 – Планова структура формування активів ТОВ «Діамант-Агро»

Джерело: власні розрахунки

року планова структура активу ТОВ «Діамант-Агро» має позитивні зміни, тобто покращується. Якщо в 2022 році структура активу була неефективною і складала 76,3% оборотні активи та 23,7% - необоротні активи, то вже в 2023 році зростає питома вага необоротних активів до 40,5% при зменшенні до 59,5% питомої ваги оборотних активів. В 2024 році структура ще трохи покращиться: питома вага необоротних активів зросте до 45,2%, а оборотних активів зменшиться до 54,8%. Тобто вже у 2023 - 2024 роках структура активів буде ефективною для проведення своєї виробничої діяльності та розвитку до 2026 року у відповідності до запровадженої стратегії. Також зміцниться ліквідність товариства через зростання грошових коштів та зменшення дебіторської заборгованості, великі розміри якої не дозволяли ТОВ «Діамант-Агро» вчасно розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями та накопичувати їх. А це в свою чергу негативно впливало на його фінансову стійкість.

Проведемо моделювання планових розрахунків формування джерел активів ТОВ «Діамант-Агро» на перспективу які наведені в таблиці 3.4.

За даними таблиці 3.4 видно, що як і активи ТОВ «Діамант-Агро», так і його пасиви збільшуються в плановій динаміці.

Таблиця 3.4 – Планове формування джерел активів ТОВ «Діамант-Агро»
на 2022-2024 р.р., (тис.грн)

Статті пасиву	2022р.	2023р. (план)	2024р. (план)	Відхилення 2024 (план) /2022 (факт) р.р., (+/-)
1. Власний капітал всього:	4 589,0	10 612,0	39 098,0	34 509,0
Зареєстрований (пайовий) капітал	500,0	500,0	500,0	-
Нерозподілений прибуток	4 089,0	10 112,0	38 598,0	34 509,0
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	13 422,0	23 168,0	31 674,0	18 252,0
Довгостроковий кредит	-	9 600,0	18 528,0	18 528,0
Інші довгострокові зобов'язання	5 422,0	3 568,0	2 146,0	-3 276,0
Цільове фінансування	8 000,0	10 000,0	11 000,0	3 000,0
3.Поточні зобов'язання і забезпечення всього:	228 819,0	262 416,0	255 043,0	26 224,0
Короткострокові кредити	65 000,0	78 910,0	69 891,0	4 891,0
Поточна кредиторська заборгованість: за товари	14 712,0	16 878,0	15 987,0	1 275,0
за розрахунками з бюджетом	690,0	570,0	423,0	-267,0
за розрахунками зі страхування	144,0	100,0	80,0	-64,0
за розрахунками з оплати праці	440,0	300,0	256,0	-184,0
Інші поточні зобов'язання	146 478,0	164 158,0	166 712,0	20 234,0
Поточні забезпечення	1 355,0	1500,0	1694,0	339,0
Баланс пасиву	246 830,0	296 196,0	325 815,0	78 985,0

Джерело: власні розрахунки за даними ф.1 «Баланс» ТОВ «Діамант-Агро»

Розглянемо яким чином будуть змінюватися розділи пасиву балансу впродовж планового періоду. Нами було заплановано в прийнятті стратегічних управлінських рішень завдання щодо відновлення виробництва та реалізації продукції відносно 2020 року з подальшим його збільшенням та розвитком. Тому відповідним буде зростання 1 розділу власний капітал у 2,3 рази в 2023 році відносно 2022 року, та у 3,7 разів у 2024 році відносно 2023 року. Цього можна досягти через збільшення суми нерозподіленого прибутку в зазначений тенденції за рахунок збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, що в свою чергу збільшить розмір отриманого прибутку.

Його 100% реінвестувати у нерозподілений прибуток для накопичення, який можна буде використати в подальшому розвитку до 2026 року.

Другій розділ пасиву балансу зростає на через 73% відносно 2022 року та на 37% відносно 2023 року. Тут його збільшення заплановано через зростання суми довгострокового кредитування у 2 рази відносно 2023 року на придбання необхідної техніки та зростання цільового фінансування.

Третій розділ також збільшиться на 15% відносно 2022 року та на 3% зменшиться в 2024 році відносно 2023 року. Можливо це за рахунок вищезазначеного збільшення розмірів грошових коштів при зменшенні розмірів дебіторської заборгованості. Також через постійне використання короткострокового кредитування на поповнення оборотного капіталу ТОВ «Діамант-Агро» є можливим покращити тип його фінансової стійкості. В 2023 році короткострокове кредитування збільшиться на 22%, а в 2024 році зменшиться на 11,4%.

Планується часткову сплату своїх поточних зобов'язань перед державою, зі страхування та по оплаті праці. Зростання кредиторської заборгованості з контрагентами за товари та послуги заплановано на 15% у 2023 році та її зменшення на 3% у 2024 році.

Отже розглянемо планову структуру джерел формування активів ТОВ «Діамант-Агро» на 2022-2024 р.р., яка представлена на рисунку 3.4.

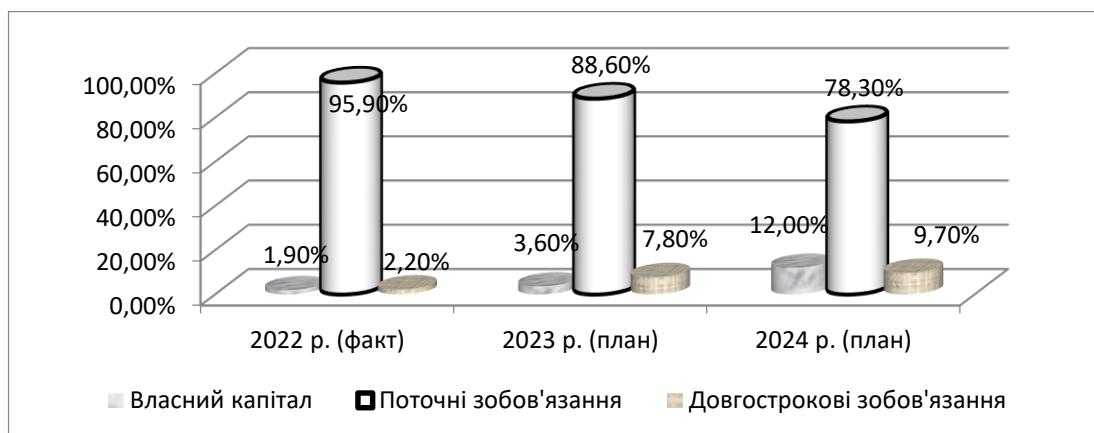

Рисунок 3.4 – Планова структура джерел формування активів ТОВ «Діамант-Агро» на 2022-2024 р.р.

Джерело: власні розрахунки

В результаті запропонованої моделі структура капіталу товариства буде сформована наступним чином: в 2023 році найбільша питома вага також як і в 2022 році належить поточним зобов'язанням 88,6%, однак вона зменшиться з 95,9% (що є вже позитивною зміною в загальній структурі). Питома вага власного капіталу зросте з 1,9% у 2022 році до 3,6% у 2023 році. А питома вага довгострокових зобов'язань збільшиться з 2,2% до 7,8%.

В 2024 році планова структура має ще покращитися, а саме: питома вага поточних зобов'язань зменшиться до 78,3%, власного капіталу збільшиться до 12%, а довгострокових зобов'язань до 9,7%.

В цілому структура капіталу ТОВ «Діамант-Агро» впродовж планового періоду значно покращиться й буде більш ефективною за 2022 рік, і наблизиться до оптимальної 2020 року. Тобто в результаті запропонованої планової структури активів та їх джерел покращиться та зміцниться загальна фінансова стійкість і ліквідність товариства.

Отже, розрахуємо планові показники фінансової стійкості та ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» та представимо їх в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Розрахунок планових показників фінансової стійкості та ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» на перспективу

Показники	2020р.	2022р.	2023р.	2024р.
Коефіцієнт автономії ($\geq 0,5$)	0,30	0,05	0,07	0,15
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ($\leq 0,5$)	0,70	0,95	0,93	0,85
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,18	0,08	0,09	0,10
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,26	0,39	0,24	0,21
Коефіцієнт загальної ліквідності	3,2	0,82	0,67	0,70

Джерело: власні розрахунки

Отже, за даними таблиці впродовж планового періоду у товариства буде неоднозначна і важка ситуація із ліквідністю до 2024 року. Покращення буде саме абсолютної ліквідності до 10%, що буде краще за 2022 рік через

збільшення суми грошових коштів. Такі показники як показник швидкої ліквідності, який залежить від розмірів дебіторської заборгованості буде зменшуватися, а показник загальної ліквідності буде меншим за нормативно-граничне значення, але це не є негативним фактом в цілому і до 2026 року ця ситуація виправиться до покращення.

Щодо показників фінансової стійкості, то тут ситуація є до покращення вже з 2023 року. Збільшується коефіцієнт автономії з 0,05 у 2022 році до 0,07 у 2023 році та до 0,15 у 2024 році. Очікується позитивна динаміка до зростання і до 2026 року. Відповідним є зменшення коефіцієнту концентрації позикового капіталу з 0,95 в 2022 році до 0,85 у 2024 році з позитивною тенденцією на перспективу.

Таким чином, робимо підсумок нашого моделювання, що структура активів та капіталу ТОВ «Діамант-Агро» на перспективу є оптимальною для прийняття ефективного управлінського рішення. Для того щоб вдосконалити управління фінансовою стійкістю товариства варто звернути увагу на пропозиції, які були запропоновані у даному дослідженні. Якщо ТОВ АФ «Діамант-Агро» стане фінансово стійким, тим самим воно буде мати перевагу перед іншими підприємствами тієї ж аграрної сфери діяльності, зокрема в залученні інвестицій, адже є більш інвестиційно привабливим і викликає довіру в інвесторів в одержанні кредитів, у виборі постачальників і в підборі більш висококваліфікованих кадрів.

ВИСНОВКИ

Сам процес виживання аграрного підприємства в сучасних умовах ризику наряду залежить від його стабільності, стійкого фінансового стану та ліквідності активів. Практичне значення цього аспекту полягає у проведенні аналізу фінансової стійкості підприємства, а потім вже за його результатами формується подальша ефективна його діяльність підприємства. Дослідивши наукові літературні джерела українських та зарубіжних науковців висновком є те ж саме, як і з терміном «фінансова стійкість» - відсутність єдиного підходу до трактування «ліквідність» та «платоспроможність». Відповідно кожний суб'єкт господарювання може використати ту методику аналізу фінансової стійкості та ліквідності, яка є найбільш ефективною в певний період проведення. Також вона має сприяти пошуку необхідних напрямків та резервів щодо її покращання.

Сільськогосподарське підприємство ТОВ «Діамант-Агро» Сумського району займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур та насіння олійних культур. ТОВ «Діамант-Агро» веде свою господарську діяльність у 6 районах Сумської області. Він вважається лідером серед аграріїв даного регіону: по показникам врожайності зернових та за обсягами вкладених інвестицій в розвиток підприємництва. Було виявлено позитивне збільшення та оновлення його основних засобів, при загальному результаті неефективного їх використання - зменшення чистого доходу товариства.

Існуючі негативні фактори значно вплинули на загальні результати діяльності ТОВ «Діамант-Агро», яке отримало прибуток від звичайної діяльності до оподаткування і загальний чистий прибуток меншим на 97,5%. Провівши аналіз виявили, що ТОВ «Діамант-Агро» був рентабельним за весь період дослідження, однак всі показники рентабельності в динаміці мають негативну тенденцію до значного погіршення. Найбільш рентабельним для товариства був 2020 рік, а вже у 2021 році загальна рентабельність знизилася

на 38,4% до 7,3%. У 2022 році показник загальної рентабельності діяльності товариства є мінімально низьким і становить лише 0,8%.

В 2022 році структура активу балансу є неефективною, тому що не відповідає нормативному співвідношенню необоротних і оборотних активів. За період дослідження є незначна позитивна зміна структури активу балансу до її покращання, хоча найбільш раціональною вона була у товариства у 2021 році. Структура джерел формування фінансових ресурсів товариства має негативну тенденцію змін.

За результатами діагностики показників ліквідності ТОВ «Діамант-Агро» загальний висновок такий, що протягом 2020-2022р.р. товариство є ліквідним. Найбільш ліквідним воно було у 2020 році, тому що всі показники його ліквідності були на досить високому рівні та в рази перевищували нормативні показники. Вже у 2021 році відбулися певні зміни, всі показники ліквідності знизилися в рази і товариство стало практично не ліквідним через значне зменшення наявних грошових коштів товариства при значному зростанні його поточних зобов'язань (отримання короткострокового кредиту і зростання кредиторської заборгованості).

ТОВ «Діамант-Агро» є фінансово нестійким протягом всього періоду дослідження 2020-2022р.р але відносна фінансова стабільність у нього була лише за показниками у 2020 році. У 2021 році показники фінансової стійкості значно погіршилися і вже у 2022 році мінімально покращилися. Було виявлено погіршення типу фінансової стійкості з задовільного до передкризового. Тому необхідним має бути подальше управління ліквідністю та фінансовою стійкістю ТОВ «Діамант-Агро».

Досить важливо в системі стратегічного управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю) ТОВ «Діамант-Агро» необхідно по-перше, це сформулювати мету в якій визначається: загальна концепція його розвитку, основні напрямки виробничої діяльності та способи цього досягнення. По-друге, визначити цілі та принципи стратегічного управління фінансовою стійкістю та ліквідністю, які мають враховувати всі

економічні можливості товариства. Метою системи стратегічного управління фінансовою стійкістю ТОВ «Діамант-Агро» є ефективний розвиток товариства в найближчій перспективі, підтримка власної фінансової рівноваги для уникнення можливих ризиків. Це досягається через відновлення його фінансової стійкості та ліквідності і подальшої їх підтримки. Цілями в системі стратегічного управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю (ліквідністю) ТОВ «Діамант-Агро» є:

- ✓ досягнення збалансованості валюти балансу: достатність власного капіталу через знаходження оптимальної структури капіталу;

- ✓ забезпечення збалансованості доходів та витрат, досягнення достатнього рівня рентабельності при зростанні обсягу виробництва;

збалансованість грошових потоків: забезпечення платоспроможності, самофінансування, зменшення обсягів дебіторської заборгованості та забезпеченість кредитоспроможності.

Пропонуємо для ТОВ «Діамант-Агро» розробити та впровадити наступні стратегії управління фінансовою стійкістю та ліквідністю: 1 етап - розробка стратегії «виживання» на 2023-2024 р.р. щодо подолання низької стійкості; 2 етап – запровадження стратегії «стабілізації», тобто підтримки стійкості на 2025 рік; 3 етап - запровадження «стратегія розвитку» на 2025-2026 р.р., яка вже буде направлена на подальший розвиток діяльності, зміцнення наявної фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності товариства. Тобто в цьому напрямку стратегічного управління досягається і зростання обсягів реалізації, підвищення рівня рентабельності та покращуються всі інші показники ефективності його діяльності. Якщо ТОВ АФ «Діамант-Агро» стане фінансово стійким та більш ліквідним тим самим воно буде мати перевагу перед іншими підприємствами тієї ж аграрної сфери діяльності, зокрема буде більш інвестиційно привабливим і викликати довіру в інвесторів, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і в підборі більш висококваліфікованих кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств. Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури. 2018. 292 с.
2. Беялов Т.Е., Скочко Ж.В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення. *International Scientific Journal "Internauka"* <http://www.internauka.com/> (дата звернення: 12.07.2023)
3. Брадул О. М., Ухова І. М. Оптимальна структура балансу як передумова фінансової стійкості підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, №12 (2018). С.12-20. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V12\(2018\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V12(2018)-02) (дата звернення: 8.10.2023)
4. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. №21. 2020. 37-44.
5. Водолажченко М. В. Політика управління ліквідністю підприємства. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. № 1. 2021. С.39-42.
6. Данілов О.Д. Як визначити тип фінансової стійкості? URL: <https://westudents.com.ua/glavy/101604-yak-viznachiti-tip-fnansovo-stykost.html> (дата звернення: 19.10.2023)
7. Заїчко І.В. Фінансова стійкість підприємств як інструмент реалізації фінансової безпеки. *«Young Scientist»*. № 10 (74). October, 2019. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-137> (дата звернення: 23.08.2023)
8. Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства. URL: <http://library.ztu.edu.ua/doccard.php/29463> (дата перегляду: 07.09.2023)
9. Кобилецький В. Р. Тип фінансової стійкості. *Онлайн-журнал «Financial Analysis online»*. URL: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/101-tip-finansovoi-stiikosti> (дата перегляду: 17.11.2021)

10. Коцеруба Н. В. Методичні прийоми та способи аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 35(2). С. 135-141.
11. Крилова О. В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 30–33.
12. Кубецька О. М., Остапенко Т. М. Методичний інструментарій аналізу фінансової стійкості підприємства. *БІЗНЕСІНФОРМ*. № 5. 2023. С. 203-208.
13. Куц Л.Л. Капітал підприємства: формування та використання. *Опорний конспект лекцій*. Тернопіль ТНЕУ. 2019. 105 с.
14. Лищенко М.О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Економічні науки. 2018. № 2. С. 49–57
15. Малик В. В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та аналіз основних складових. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. № 1. 2021. С.115-118.
16. Масленніков Є.І. Категорія фінансова стійкість в системі управління підприємством. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Том 2. Випуск 1/3. 2019. С.104-111.
17. Мервенецька В. Ліквідність підприємства: як визначити та поліпшити URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-gospodarski-operacii-v-agrosektori-35-likvidnost-predpriyatiya-kak-opredelit-i-uluchshit> (дата звернення: 10.10.2023)
18. Мосійчук І. В. Теоретичні аспекти комплексної оцінки фінансово-економічного стану підприємства. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2019. № 2. С. 30-35.
19. Нагайчук В. В., Ковальчук Н. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємств та напрямки її забезпечення. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. URL: <http://ena.lp.edu.ua> (дата звернення: 13.09.2023)

20. Сніткіна І.А. Підходи визначення сутності платоспроможності та класифікація факторів впливу. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2019. С. 179-183
21. Товстуха М.О. Ефективність управління ліквідністю та платоспроможністю аграрного підприємства. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.)*. Суми. 2023. с.432
22. Товстуха М.О. Теоретико-методичні аспекти діагностики ліквідності та платоспроможності підприємства. *Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua"*. Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1374-1377. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv> (дата звернення: 13.09.2023)
23. Халатур С.М., Кравченко М.В. Управління ризиками в проєктах для удосконалення ліквідності, економічної безпеки та платоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. № 2. 2022. С. 23-29.
24. Химич І. Фінансова стратегія як елемент фінансової стабільності підприємства. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua> (дата звернення: 15.11.2023)
25. Шалигіна І.В. Дослідження теоретико-методологічних аспектів взаємозалежності забезпечення ліквідності промислового підприємства через його фінансову стійкість. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (19-23 квітня 2021 р.)*. Суми. 2021.С. 226
26. Шалигіна І.В., Шубін І.С. Практичні аспекти щодо проведення оцінки формування прибутку підприємства як джерела забезпечення його фінансової стійкості та ліквідності. *Збірник наукових статей молодих учених, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету*. Суми. 2021. С.69-74.

27. Шевченко О.А. Ліквідність підприємства: економічна сутність та необхідність управління. URL:<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2019/paper/download/6664/5493> (дата звернення: 12.07.2023)
28. Шевченко О.А. Фактори впливу на ліквідність. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2019> (дата звернення: 10.06.2023)
29. Яремик Х.Я. Методичні підходи до оцінки платоспроможності підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4507> (дата звернення: 29.08.2023)
30. Ясіновська І.Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. <https://financial.lnu.edu.ua-21.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)
31. Офіційна сторінка ТОВ АФ «Діамант-Агро». URL:<http://diamant-agro.in.ua/> (дата звернення: 30.08.2023)